

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Peldu iela 25, Rīga, LV-1494, tālr. 66016740, e-pasts pasts@varam.gov.lv, www.varam.gov.lv

RĪKOJUMS

Rīgā, 02.11.2023

Nr. 1-2/6275

Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča atstādināšanu no amata pienākumu pildīšanas

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 69. panta pirmo daļu atstādinu Aleksandru Bartaševiču no Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības (turpmāk – pašvaldība) domes priekšsēdētāja amata pienākumu pildīšanas par ārējo normatīvo aktu nepildīšanu un pārkāpšanu.

[1] Situācijas raksturojums (hronoloģija)

[1.1] 2023. gada 28. jūlijā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā (turpmāk – ministrija) tika saņemts pašvaldības domes opozīcijas deputātu 2023. gada 27. jūlija kolektīvais iesniegums, kurā tika norādīts, ka pašvaldības budžetā ir izveidojies budžeta deficīts, kas apdraud pašvaldības funkciju izpildi. Tajā norādīts, ka pašvaldības pašreizējā priekšsēdētāja A. Bartaševiča rīcība rada aizdomas, ka pašvaldības manta tiek nelietderīgi izšķērdēta, un deputātiem nav pieejama patiesa un pilnīga informācija par šiem procesiem, iespējams, ir apzināti slēpta kopējā pašvaldības finanšu situācija. Turklāt pastāv bažas, ka sakarā ar pašvaldības struktūrvienību parādiem jaunajā apkures sezonā uzņēmums “Rēzeknes Siltumtīkli” nespēs nodrošināt siltumapgādes pakalpojumu.

[1.2] 2023. gada 7. augustā ministrija saņēma Finanšu ministrijas 2023. gada 7. augusta vēstuli Nr. 3.2-19/13-1/2397 “Par ārkārtas revīziju Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā”, kas primāri adresēta Valsts kontrolei un kurā norādīts, ka Finanšu ministrija pašvaldību finansiālās darbības uzraudzības procesā ir konstatējusi būtiskus riskus pašvaldības finanšu stabilitātei. Pašvaldībai ir uzņemtas augstas kreditoru saistības. Ir uzsākta projektu realizācija, kuros ir paredzēts būtisks pašvaldības budžeta līdzfinansējums. Nav gūta pārlicība, ka visas pašvaldības uzņemtās saistības ir iekļautas 2023. gada budžetā. Pašvaldībai ir apturēti vairāki maksājumi Eiropas Savienības (turpmāk – ES) līdzfinansētos projektos. Saskaņā ar pašvaldības ceturkšņa pārskatā par saistībām sniegto informāciju uz 2023. gada 30. jūniju pašvaldībai ir kavēti maksājumi 1 079 096 *euro* apmērā, tai skaitā vairāk par 30 dienām – 998 132 *euro*. Kavētās saistības uzņemtas pret SIA “Rēzeknes Siltumtīkli. Pašvaldība pie augstām aizņēmuma saistībām turpina plānot jaunus projektus vai esošu projektu papildizmaksas, slēdzot līgumus ar izpildītājiem un kā resursu izdevumu segšanai plānojot arī jaunus aizņēmumus. Ņemot vērā minēto, Finanšu ministrija lūdza Valsts kontrolieri izskatīt iespēju tuvākajā laikā veikt ārkārtas revīziju pašvaldībā, lai būtu iespējams iegūt visaptverošu informāciju, ko izmantot par pamatu situācijas sakārtošanai.

[1.3] 2023. gada 14. augustā ministrijā tika saņemta pašvaldības domes priekšsēdētāja 2023. gada 11. augusta vēstule Nr. 3.1.1.17/836 “Par pieņemto lēmumu”, ar ko ministrijai tika iesniegts pašvaldības domes 2023. gada 10. augusta sēdē pieņemtais lēmums Nr. 904 “Par rīcības

plāna apstiprināšanu”, ar ko apstiprināts rīcības plāns pašvaldības finanšu krīzes pārvarēšanai (turpmāk – rīcības plāns).

Pašvaldības domes 2023. gada 10. augusta sēdē pieņemtajā lēmumā Nr. 904 “Par rīcības plāna apstiprināšanu” norādīts, ka pašvaldība ir nonākusi smagā finansiālā situācijā – izdevumu segšanai 2023. gadā pietrūkst 3,9 miljoni *euro*. Izdevumu pieaugums saistāms ar būtisku minimālās algas celšanu valstī, strauju cenu kāpumu siltumenerģijai, elektroenerģijai, kurināmajam, kā arī autoceļu uzturēšanai un iepirkumu cenām pārtikas iegādei. Izdevumu pieaugumu noteicis arī procentu likmju pieaugums visiem aizņēmumiem, pašvaldības saistību apjoms ir būtiski palielinājies. Lai iekonomētu līdzekļus, pašvaldības vadības uzdevumā iestāžu un pārvalžu vadītāji ir sagatavojuši priekšlikumus darbinieku skaita samazināšanai un līdzekļu ekonomijai citās budžeta pozīcijās. Pielikumā pievienots rīcības plāns.

Iepazīstoties ar rīcības plānu, ministrija ir konstatējusi, ka tas satur šādus pasākumus un darbības rezultātus:

- 1) izmaiņas pašvaldības iestāžu amatu sarakstos (kopējais amata vienību skaits, kuras skar štatu optimizācijas pasākumi, – 59,4; plānoto izdevumu samazinājums 2023. gadā – 168 775 *euro*, 2024. gadā – 847 017 *euro*);
- 2) saistošo noteikumu izmaiņas:
 - 2.1) braukšanas maksas atvieglojumi pilsētas sabiedriskajā transportā, samazinot atvieglojumu saņēmēju kategorijas; plānotais izdevumu samazinājums – aptuveni 150 000 *euro*;
 - 2.2) divi jauni sociālo pakalpojumu veidi – aprūpes pakalpojums bērniem un sociālās korekcijas programma bērniem ar uzvedības traucējumiem (plānotie izdevumi palielināsies par 2 682,40 *euro*);
 - 2.3) pašvaldības domes 2022. gada 27. janvāra saistošo noteikumu Nr. 4 “Par brīvprātīgās iniciatīvas pabalstiem Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā” atzīšana par spēku zaudējušiem, saglabājot pabalstu jaundzimušā aprūpei (samazinātu par 50%) un ēdināšanas pabalstu bērnam ar invaliditāti; izdevumu samazinājums 2023. gadā – 95 397 *euro*, 2024. gadā – 172 000 *euro*;
 - 2.4) izstrādāti jauni saistošie noteikumi par pašvaldības atbalstu bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, ņemot vērā grozījumus ārējos normatīvajos aktos (2023. gadā izdevumu plānotais palielinājums – 630 *euro*);
 - 2.5) nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtība (atvieglojumu palielināšana no 25% uz 50% no taksācijas gadam aprēķinātās nekustamā īpašuma nodokļa summas par ēkām un zemi, ja tiek sniegti viesu izmitināšanas pakalpojumi un ja ēku galvenais lietošanas veids saskaņā ar Nekustamā īpašuma valsts kadastra reģistrācijas datiem ir “Viesnīcu ēkas vai viesnīcu telpu grupa” (kods 1211)), plānotie budžeta ieņēmumi samazināsies par 3500 *euro* gadā;
 - 2.6) saistošo noteikumi par nekustamā īpašuma nodokļa piemērošanas kārtību izstrādāšana, paredzot divas reizes palielināt nekustamā īpašuma nodokļa likmi par mājokļiem no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības, kā arī noteikt nodokļa likmi 1,5% no mājokļa kadastrālās vērtības, ja taksācijas gada 1. janvārī plkst. 0.00 dzīvesvieta objektā nav deklarēta nevienai personai (prognozējams ieņēmumu no nekustamā īpašuma nodokļa palielinājums par 320 000 *euro* gadā);
- 3) pašvaldības budžeta 2023. gadam grozījumi, paredzot izdevumu samazinājumu visās pozīcijās (plānotais izdevumu samazinājums 2023. gadā – aptuveni 1 230 300 *euro*);
- 4) aizņēmums budžeta un finanšu vadībai līdz trīs gadiem, lai segtu pašvaldības budžeta deficītu, 1 400 000 *euro*;
- 5) augstas gatavības pašvaldības investīciju projekti: plānots sagatavot un iesniegt iesniegumus aizņēmumu saņemšanai četriem prioritārajiem projektiem par kopējo summu 1 042 119 *euro* (pašvaldības līdzfinansējums 15% – 156 902 *euro*):

- 5.1) ārpusprojekta izmaksas projekta “Rēzeknes rekreācijas centra izveide tūrisma attīstībai” pabeigšanai;
 - 5.2) Viļakas ielas 5C noliktavas būvdarbi;
 - 5.3) Blaumaņa ielas pārbūve Rēzeknē;
 - 5.4) Rēzeknes pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa” vienkāršota atjaunošana;
- 6) auditi pašvaldību iestādēs, lai izvērtētu funkciju pareizu nodrošinājumu, pašvaldības piešķirto budžeta līdzekļu lietderīgu izlietojumu un izvērtētu iespējamus pasākumus, kas sekmētu pašvaldības izdevumu samazināšanu (Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības pārvaldē “Sociālais dienests”, SIA “Austrumlatvijas koncertzāle”, SIA “Rēzeknes satiksme”);
 - 7) skolu tīkla optimizācijas pasākumi (ar 2024. gada janvāri Rēzeknes 4. vidusskolu pārvietot uz Rēzeknes 2. vidusskolas telpām); plānoto izdevumu samazinājums 2023. gadā – aptuveni 120 000 *euro*, 2024. gadā – aptuveni 400 000 *euro*.

[1.4] Lai nodrošinātu likumā noteikto pašvaldību pastāvīgo funkciju izpildi gadījumos, kad pašvaldības nonākušas ārkārtējās finansiālās grūtībās, ir veicama likumā “Par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību” paredzētā pašvaldības finanšu stabilizācija, ja tiek konstatēta vismaz viena no šā likuma 2. pantā minētajām pazīmēm.

Saskaņā ar likuma “Par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību” 8. panta pirmo daļu finanšu ministrs pieņem lēmumu par finanšu stabilizācijas procesa uzsākšanu vai neuzsākšanu, vai par pašvaldības finanšu stabilizācijas nepieciešamības izskatīšanu Ministru kabineta sēdē, ja netiek panākta vienošanās starp šā likuma 6. panta otrajā daļā minēto personu un pašvaldību par finanšu stabilizācijas nepieciešamību.

Nemot vērā minēto, ministrija ar 2023. gada 15. augusta vēstuli Nr. 1-132/4689 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības rīcības plānu finanšu krīzes pārvarēšanai” lūdza Finanšu ministriju izvērtēt pašvaldības iesniegto rīcības plānu ar mērķi konstatēt, vai, Finanšu ministrijas ieskatā, realizējot rīcības plānā ietvertos pasākumus, pašvaldība būs spējīga nodrošināt savu pastāvīgo funkciju izpildi bez pašvaldības finanšu stabilizācijas veikšanas, un informēt ministriju par secinājumiem, kas radušies pašvaldības rīcības plāna izvērtēšanas rezultātā.

[1.5] 2023. gada 16. augustā vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs ar vēstuli Nr. 1-132/4739 “Par paskaidrojuma sniegšanu saistībā ar finanšu situāciju Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā” vērsās pie pašvaldības domes, ar ko, pamatojoties uz Pašvaldību likuma 64. panta pirmo daļu, kas noteic, ka pašvaldības darbību atbilstoši šim likumam pārrauga ministrija, un Ministru kabineta 2022. gada 14. jūlija noteikumu Nr. 434 “Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums” 4.3. un 5.5.2. apakšpunktu (ministrijas funkcijās ietilpst pārraudzīt pašvaldību darbības likumību, kā arī pašvaldībām likumos un citos normatīvajos aktos noteikto uzdevumu izpildi atbilstoši pašvaldību darbību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei un uzraudzīt pašvaldību darbības tiesiskumu atbilstoši pašvaldību darbību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei) lūdza pašvaldību:

- 1) sniegt skaidrojumu par iepriekšminēto pašvaldības domes deputātu 2023. gada 27. jūlija iesniegumā sniegto informāciju, norādot, kā tiek nodrošināta patiesas un pilnīgas informācijas pieejamība pašvaldības domes deputātiem, kā arī skaidrojot iesniegumā minēto par pašvaldības mantas nelietderīgu izšķērdēšanu un sniedzot objektīvu informāciju saistībā ar SIA “Rēzeknes Siltumtīkli” spēju nodrošināt siltumapgādes pakalpojumu jaunajā apkures sezonā sakarā ar pašvaldības struktūrvienību parādiem;
- 2) par apstākļiem, kas bija pamatā situācijai, ka, plānojot pašvaldības budžetu 2023. gadam, nav tikuši izvērtēti riski, kā rezultātā šobrīd pašvaldība ir nonākusi situācijā, kad izdevumu segšanai 2023. gadā pašvaldībai pietrūkst 3,9 miljoni *euro*. Lūdza skaidrot, kā, sagatavojot 2023. gada budžetu, pašvaldībā tika veikta risku analīze

- sabalansēta budžeta nodrošināšanai;
- 3) lūdz skaidrot, kā pašvaldībā tiek izvērtēta jaunu projektu ieviešana atbilstoši budžetam, tostarp, projektu ieviešanas riski;
 - 4) skaidrot, vai šobrīd rīcības plānā ietvertie pasākumi, ir pietiekami, lai izslēgtu riskus, ka rīcības plāna izpildes gadījumā pašvaldība būs spējīga nodrošināt savu pastāvīgo funkciju izpildi bez pašvaldības finanšu stabilizācijas veikšanas. Papildus lūdzu sniegt informāciju, kāda būs rīcība gadījumā, ja rīcības plānā ietvērto pasākumu veikšana nebūs iespējama no pašvaldības neatkarīgu apstākļu gadījumā, piemēram, ja netiks apstiprināts rīcības plāna 4. punktā ietvertais aizņēmums budžeta un finanšu vadībai līdz trīs gadiem 1,4 miljonu *euro* apmērā;
 - 5) sniegt informāciju par to, kā tiek sadalīta atbildība budžeta plānošanas procesā (izstrāde, projekta apspriešana, risku analīze), vai pieņemti tādi lēmumi, kas nav pamatoti ar finansiālu segumu. Tāpat lūdz norādīt, kā izvērtētas pašvaldību esošās un plānotās finanšu iespējas, t. sk. pieņemot lēmumus par jauniem investīciju projektiem, kas pašvaldībai liek uzņemties ilgtermiņa saistības;
 - 6) sniegt informāciju, vai, pieņemot rīcības plānu, ir izvērtētas visas pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas, to nepieciešamība un finanšu ietekme uz pašvaldības budžetu.

[1.6] Vienlaikus vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs ar 2023. gada 16. augusta vēstuli Nr. 1-132/4749 "Par domes ārkārtas sēdes sasaukšanu" rosināja sasaukt domes ārkārtas sēdi 2023. gada 23. augustā plkst. 16.00, kurā piedalījās un uzklauzīja pašvaldības domes deputātus klātienē saistībā ar pašvaldības spēju pildīt autonomās funkcijas un risinājumiem pašvaldības finanšu stāvokļa stabilizēšanai.

Pašvaldību likuma 30. panta pirmās daļas 2. punkts noteic, ka domes priekšsēdētājs domes ārkārtas sēdi sasauk triju darbdienu laikā, ja to pieprasa vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs. Saskaņā ar Pašvaldību likuma 30. panta otro daļu iesniegumā par domes ārkārtas sēdes sasaukšanu norāda šīs sēdes darba kārtību un tam pievieno domes lēmuma projektu.

Saskaņā ar Eiropas Vietējo pašvaldību hartas 3. panta pirmo daļu vietējā pašvaldība nozīmē vietējās varas tiesības un spēju likumā noteiktajās robežās regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietu daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs. Savukārt ministrijai ar normatīvajiem aktiem piešķirts tiesiskuma kontroles uzdevums.

Darba kārtībā vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs lūdz ietvert šādus jautājumus:

- 1) ziņojums par pašvaldības finanšu situāciju un spēju pilnā apjomā pildīt pašvaldības autonomās funkcijas;
- 2) ziņojums par pašvaldības un tās domes priekšsēdētāja rīcību 2023. gada budžeta sastādīšanā un pieņemšanā, kā arī tā izpildes procesa organizācijā un vadībā;
- 3) ziņojums par pašvaldības 2023. gada budžeta deficīta izcelsmes faktoriem un to ietekmes kvantitatīvo novērtējumu;
- 4) ziņojums par SIA "Rēzeknes Siltumtīkli" spēju nodrošināt siltumapgādes pakalpojumu sniegšanu pilnā apjomā 2023./2024. gada apkures sezonā.

[1.7] 2023. gada 21. augustā ministrijā tika saņemts pašvaldības domes priekšsēdētāja paskaidrojums Nr. 3.1.1.17/883 "Par paskaidrojuma sniegšanu saistībā ar finanšu situāciju Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā".

Attiecībā uz SIA "Rēzeknes Siltumtīkli" spēju nodrošināt siltumapgādes pakalpojumu jaunajā apkures sezonā sakarā ar pašvaldības struktūrvienību parādiem tika skaidrots, ka SIA "Rēzeknes siltumtīkli" 2023./2024. gada apkures sezonā būs spējīga nodrošināt efektīvu un kvalitatīvu siltumenerģijas apgādi nepieciešamajā daudzumā. Uzņēmuma finansiālā situācija pašlaik esot stabila, pašvaldību struktūrvienību parāda atlikums uz 2023. gada 1. augustu bijis 601 489,76 *euro*. Gan šā brīža finansiālā stabilitāte, gan efektīva resursu izmantošana un siltumapgādes infrastruktūras tehniskie uzlabojumi ļaujot apliecināt uzņēmuma gatavību

nodrošināt tam uzdotās pašvaldības autonomās funkcijas izpildi Rēzeknes pilsētas siltumapgādes jomā un izpildīt savus pienākumus uzņēmuma klientu un pašvaldības iedzīvotāju labā, nodrošinot drošu, pastāvīgu un stabilu siltumenerģijas piegādi 2023./2024. gada apkures sezonā.

Skaidrojot situāciju par 2023. gada budžeta sagatavošanas procesu, tika sniegta informācija, ka šī gada budžets tika plānots atbilstoši tiesību aktiem, kas regulē attīstības plānošanu un budžeta plānošanu pašvaldībās. Tāpat ticis ņemts vērā pašvaldības domes Nolikums par budžetu un kapitālinvestīciju programmas procesu Rēzekne pilsētas pašvaldībā (apstiprināts ar pašvaldības domes 2015. gada 6. augusta lēmumu Nr. 1262) un pašvaldības attīstības plānošanas dokumenti (ilgtspējīgas attīstības stratēģija, attīstības programma, t. sk. rīcības plāns un investīciju plāns), nodrošinot sadarbību starp pašvaldības lēmējvaru un izpildinstitūcijām, kā arī izpildinstitūciju/struktūrvienību starpā.

2023. gada budžeta plānošanas procesā saskaņā ar Nolikumu par iekšējās kontroles sistēmas izveidošanu, uzturēšanu, uzraudzību un attīstīšanu katras iestādes vadītājam, nodrošinot pastāvīgu, ekonomisku, efektīvu un lietderīgu iestādes darbību atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktajiem valsts pārvaldes principiem un normatīvo aktu prasībām, bija jāveic risku un ietekmes uz riskiem izvērtējums. Apstiprinot budžetu, tika ņemti vērā iestāžu vadītāju ziņojumi par risku izvērtējumu. Sabalansēta budžeta nodrošināšanai tika ņemti vērā vairāki risku veidi, tostarp ārējie riski, kuri izraisīja izdevumu pieaugumu: būtiska minimālās algas celšana valstī, izdevumu pieaugums pedagogu algām (kas finansējamas no pašvaldības budžeta), straujš cenu kāpums siltumenerģijai, elektroenerģijai, kurināmajam, kā arī autoceļu uzturēšanai. Izdevumus palielinājis arī kredītprocentu likmju pieaugums.

Pamatojoties uz risku analīzi, plānojot 2023. gada budžetu, pašvaldība esot izvērtējusi iespējamus pasākumus, kas sekmētu domes izdevumu samazināšanu un efektīvāku budžeta līdzekļu izlietojumu visās budžeta pozīcijās. Piemēram, ticis samazināts dotāciju apjoms pašvaldības uzņēmumiem. Būtiski samazināts plānoto izdevumu apjoms kapitālajiem ieguldījumiem. Budžetā iepļānoti izdevumi tikai iepriekšējos gados uzsākto projektu pabeigšanai, nodrošinot katra projekta risku izvērtējumu, kas balstīts uz esošās situācijas analīzi un ņemot vērā saistības, ko pašvaldība ir uzņēmusies projektu rādītāju, mērķu sasniegšanai. Pie 2023. gada budžeta izskatīšanas, lai nodrošinātu nepieciešamo finanšu ekonomiju, no plānotajiem investīciju projektiem tikuši izņemti infrastruktūras sakārtošanas projekti, tādi kā Liepu un Lubānas ielu atjaunošana, Vipingas dzīvojamo māju jaunā mikrorajona infrastruktūras jaunbūve, daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamo ēku kompleksa būvprojekta izstrāde.

Vienlaikus norādīts, ka vairākus riskus, kuri negatīvi ietekmēja pašvaldības finansiālo stāvokli, neesot bijis iespējams izvērtēt un prognozēt:

- 1) kredītprocentu likmju pieaugums – Eiropas Centrālā banka vairākas reizes ir paaugstinājusi procentu likmes, īstenojot monetāro politiku straujās inflācijas pieauguma ierobežošanai;
- 2) izmaksu (izejvielas, būvmateriāli u. c.) sadārdzinājuma apjoms;
- 3) kavēšanās ar projektu pārskatu izskatīšanu un līdzekļu piešķiršanu;
- 4) aizņēmumu pieprasījumu noraidīšana prioritāro projektu pabeigšanai (visi projekti iekļauti investīciju plānā un apstiprināti);
- 5) avansa maksājuma pieprasījumu noraidīšana apstiprināto projektu īstenošanai.

Neskatoties uz iepriekš minēto, pašvaldības domes priekšsēdētājs informēja, ka pašvaldība ir spējīga nodrošināt savu pastāvīgo funkciju izpildi bez pašvaldības finanšu stabilizācijas veikšanas. Esot sagatavoti pašvaldības budžeta grozījumi, ko plānots skatīt domes kārtējā sēdē 2023. gada 24. augustā.

Ja netiks piešķirts aizņēmums budžeta un finanšu vadībai, pašvaldība izstrādās jaunu rīcības darba plānu, paredzot papildu mehānismus izdevumu optimizācijai. Ņemot vērā pašvaldības aprēķinus un 2022. gada faktiski saņemtos iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus, līdzekļu iztrūkumu pašvaldība plānoja daļēji segt ar iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārpildi, kas pēc pašvaldības aprēķiniem varētu būt 1,5 miljoni *euro*. Tika vērstā ministrijas uzmanība, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa prognozes pārpilde 2022. gadā bijusi 2,5 miljoni *euro*. Papildus

iepriekš minētajam pašvaldība izskatīšot citus budžeta optimizācijas pasākumus, izvērtējot pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas, to nepieciešamību un finanšu ietekmi uz pašvaldības budžetu.

Skaidrojot informāciju par atbildības sadalīšanu budžeta plānošanas procesā, tika sniegta informācija, ka budžeta veidošanas procesu pašvaldībā nosaka pašvaldības domes apstiprinātie noteikumi "Par budžeta un kapitālinvestīciju programmas procesu Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā" (apstiprināti 2022. gada 10. novembrī ar pašvaldības domes lēmumu Nr. 629).

Budžeta plānošanas process 2023. gadam ticis uzsākts ar domes priekšsēdētāja 2022. gada 11. oktobra rīkojumu "Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžeta projekta sagatavošanu 2023. gadam", saskaņā ar ko ticis uzdots domes administrācijai, pašvaldības iestādēm, nozaru pārvaldēm un to pārraudzībā esošajām iestādēm un struktūrvienībām sagatavot budžeta līdzekļu pieprasījumus 2023. gadam.

2023. gada budžeta plānošanas periodā notikušas vairākas Kapitālinvestīciju programmas un budžeta procesa vadības grupas sanāksmes, kurās tikuši izskatīti un vērtēti pašvaldības iestāžu iesniegtie budžeta pieprasījumi. Šajās sanāksmēs piedalījušies arī pašvaldības domes deputāti.

Pēc pirmajām Kapitālinvestīciju programmas un budžeta procesa vadības grupas sanāksmēm, izskatot pašvaldības iestāžu budžeta pieprasījumus, ticis konstatēts budžeta deficīts un pieņemts lēmums samazināt iestāžu izdevumus un investīciju daļu.

Finanšu pārvalde sagatavojusi pašvaldības budžeta kopsavilkumu un iesniegusi to izskatīšanai pašvaldības Finanšu un budžeta komitejas sēdē.

Izvērtējot pašvaldības esošās un plānotās finanšu iespējas, budžetā neesot tikuši plānoti līdzekļi jaunu investīciju projektu realizācijai. Pašlaik notiekot darbs ar projektiem, kuriem jau tikusi noslēgta vienošanās par to īstenošanu vai uzsākta aktīva realizācija iepriekšējos gados. Sagatavoti un iesniegti jauni projektu pieteikumi (Rēzeknes valstspilsētas industriālā parka izveide uzņēmējdarbības veicināšanai Latgales reģionā un Kultūras nama ēkas pārbūve Brāļu Skrindu ielā 3, Rēzeknē), kas apstiprināti atbilstoši normatīvajiem aktiem. Minēto projektu plānotais pašvaldības līdzfinansējums paredzēts, sākot ar 2024. gadu.

Tāpat, strādājot pie budžeta plānoto izdevumu optimizācijas, tikušas izvērtētas pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas, to nepieciešamība, atcelšanas sekas, mērķa grupas un brīvprātīgo iniciatīvu ietekme uz pašvaldības budžetu.

Neskatoties uz izveidojušos sarežģīto finansiālo situāciju, pašvaldība turpinot nodrošināt visu autonomās funkciju izpildi un turpinot īstenot krīzes pārvarēšanas rīcības plānu.

[1.8] 2023. gada 22. augustā ministrijā tika saņemta Finanšu ministrijas atbildes vēstule Nr. 3.2.-19/13-1/2545 "Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības rīcības plānu finanšu krīzes pārvarēšanai". Finanšu ministrija norādīja, ka pašvaldības rīcības plānā nav sniegta detalizēta informācija budžeta iztrūkuma pamatojumam. Pašvaldība plāno veikt grozījumus pašvaldības budžetā, samazinot izdevumus par 1,23 miljoniem *euro*, kas ir 31% no pašvaldības budžeta iztrūkuma 3,9 miljoni *euro*. Pārējo budžeta iztrūkumu pašvaldība plāno segt no 2023. gada jauniem aizņēmuma līdzekļiem: aizņēmuma budžeta un finanšu vadībai 1,34 miljonu *euro* apmērā un četriem aizņēmumiem prioritāro investīciju projektu īstenošanai kopsummā par 1,04 miljoniem *euro*, tajā skaitā pirmsskolas izglītības iestādes "Rotaļa" atjaunošanai, kurā Centrālā finanšu un līgumu aģentūra ir apturējusi maksājumus saistībā ar augsta riska interešu konflikta iespējamību.

Vienlaikus budžetā ir paredzēts palielināt uzturēšanas izdevumus par 1,47 miljoniem *euro*. Līdz ar to Finanšu ministrija norādīja, ka pastāv riski, ka pašvaldība sākotnējā budžeta plānā nav iekļāvusi visus 2023. gada izdevumus. Arī aizņēmuma pieteikumā budžeta un finanšu vadībai pašvaldības norādītais, ka aizņēmums nepieciešams atlīdzības izmaksai 1,34 miljonu *euro* apmērā, arī rada risku, ka pašvaldība sākotnējā 2023. gada plānā, kas apstiprināts pašvaldības domē, nav iekļāvusi visus 2023. gada izdevumus darbinieku atlīdzībai pilnam budžeta gadam.

Finanšu ministrija norāda, ka, lai nodrošinātu naudas plūsmu budžeta iztrūkumu segšanai, pabeigtu projektus, pašvaldībai 2023. gadā ir nepieciešami seši jauni aizņēmumi par kopējo summu 5,73 miljoni *euro*, ko piešķirt nav iespējams. Pašvaldība aizņēmumu un galvojumu saistību apmērs pret 2023. gada plānotajiem pamatbudžeta ieņēmumiem, iekļaujot tajā jaunus plānotos

aizdevumus, saglabājas augsts: 2023. gadā ir 17%, 2024. gadā – 23,6%, 2025. gadā – 21,7%, turpmākajos četros gados – vidēji 20,3%. Turklāt pašvaldībai ir kavēti maksājumi: uz 2023. gada 31. jūliju tie ir 0,9 miljoni *euro*, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo mēnesi ir samazinājušies tikai par 0,12 miljoniem *euro*.

Saskaņā ar likuma “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” 36. panta ceturto daļu pašvaldībām, kurām izņemtais saistību apmērs pārsniedz 20%, ir noteikti stingri ierobežojumi saņemt jaunus aizņēmumus un sniegt galvojumus, – tikai ES līdzfinansēto projektu priekšfinansēšanas nodrošināšanai par ES finansējuma un valsts budžeta dotācijas daļu, un pašvaldības dome ir apliecinājusi, ka tā spēs pildīt savas saistības un veikt maksājumus, kuriem iestājies atmaksas termiņš. Neņemot vērā minēto nosacījumu, pašvaldības dome 2023. gada 15. augustā ir pieņēmusi piecus domes lēmumus par aizņēmuma ņemšanu. Pašvaldības 2023. gada budžetā nav paredzēts finansējums šo projektu pabeigšanai, līdz ar ko pašvaldība ir uzņēmusies saistības bez finansiāla seguma. Saskaņā ar likuma “Par pašvaldību budžetiem” 22. panta pirmo daļu pašvaldības domes lēmumā, ar kuru pašvaldība uzņemas ilgtermiņa saistības, paredzami arī šādu saistību izpildes finansējuma avoti, stingri ievērojot normatīvajos aktos noteiktās prasības.

Pašvaldībai nav iespējams uzņemties saistības nevienam jaunam investīciju projektam, tajā skaitā plānotajam Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta (turpmāk – EKII) līdzfinansētajam projektam “Kultūras nama ēkas pārbūve Brāļu Skrindu ielā 3, Rēzeknē”, par kuru pašvaldība ir noslēgusi līgumu ar SIA “Vides investīciju fonds” par projekta īstenošanu, kura kopējās izmaksas plānotas 3,8 miljoni *euro*, tajā skaita EKII līdzfinansējumu 2 miljonu *euro* apmērā.

Izvērtējot rīcības plānu, Finanšu ministrija norādīja, ka nav guvusi pārliecību, ka pašvaldība spēs pildīt savas saistības pret kreditoriem. Tāpat pašvaldība bieži maina atskaitēs informāciju, nesniedzot skaidru priekšstatu par pašvaldības patieso finanšu situāciju.

[1.9] 2023. gada 22. augustā ministrijā informācijai ir saņemta Finanšu ministrijas Valsts kontrolei adresēta 2023. gada 22. augusta vēstule Nr. 3.2-19/13-1/2550 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības rīcības plānu finanšu krīzes pārvarēšanai”, kurā norādīts, ka Finanšu ministrija ir izskatījusi pašvaldības rīcības plānu un nosūta Valsts kontrolei izvērtēšanas rezultātā iegūto informāciju, par ko informēta arī ministrija, un pausts lūgums ārkārtas revīzijas ietvaros veikt konstatēto faktu pārbaudi un informēt Finanšu ministriju par pārbaudes rezultātiem. Pielikumā pievienota iepriekš minētā ministrijai adresētā finanšu ministra 2023. gada 22. augusta vēstule Nr. 3.2.-19/13-1/2545 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības rīcības plānu finanšu krīzes pārvarēšanai”.

Līdzīga satura vēstuli finanšu ministra 2023. gada 22. augusta vēstulei Nr. 3.2.-19/13-1/2545 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības rīcības plānu finanšu krīzes pārvarēšanai” finanšu ministrs 2023. gada 24. augustā (2023. gada 24. augusta vēstule Nr. 3.2-19/2571 “Par pašvaldības finanšu situāciju”) nosūtījis pašvaldības domes priekšsēdētājam, pašvaldības domes deputātiem un informācijai ministrijai un Latvijas Pašvaldību savienībai. Vēstulē ministrs aicina pašvaldības domes priekšsēdētāju un deputātus izvērtēt, vai pašvaldībai nav iestājusies kāda no likuma “Par pašvaldības finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību” 2. pantā noteiktajām pazīmēm.

2023. gada 30. augustā ministrija saņēma Valsts kontroles 2023. gada 30. augusta vēstuli Nr. 6-2.3.1e/649 “Par uzsākto finanšu revīziju jautājumā par Rēzeknes valstspilsētas finansiālo situāciju”, kurā norādīts, ka ar Valsts kontroles 2023. gada 4. augusta vēstuli Nr. 6-2.3.1e/597 “Par pilnvarojumu un revīzijas uzdevumu veikt finanšu revīziju” Finanšu ministrijai tika nosūtīts pilnvarojums Valsts kontroles revidentiem veikt finanšu revīziju par Latvijas Republikas 2023. gada pārskatu par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem (Saimnieciskā gada pārskata revīzija). Ņemot vērā identificētos riskus saistībā ar Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības spēju izpildīt uzņemtās saistības un risināt radušās finanšu problēmas, Valsts kontrole Saimnieciskā gada pārskata revīzijas apjomā ir iekļāvusi Rēzeknes valstspilsētas pašvaldību. Ņemot vērā Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības jautājuma aktualitāti, Valsts kontrole par minēto

jautājumu sagatavos starpziņojumu Saimnieciskā gada pārskata revīzijas ietvaros līdz 2023. gada beigām, vienlaikus paturot iespēju revīzijas laikā nodalīt jautājumu atsevišķā revīzijā.

[1.10] 2023. gada 4. septembrī ministrija saņēma pašvaldības domes priekšsēdētāja saskaņā ar likuma “Par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību” 6. panta trešo daļu sagatavoto 2023. gada 1. septembra vēstuli Nr. 3.1.1.17/959 “Par finanšu stabilizācijas pieteikumu”.

Vēstulei pielikumā pievienots pašvaldības domes 2023. gada 1. septembra lēmums Nr. 968 “Par finanšu stabilizācijas pieteikumu”, kurā norādīts, ka, izskatot pašvaldības domes priekšsēdētāja 2023. gada 22. augusta ierosinājumu un izvērtējot pašvaldības finanšu stāvokli, to, ka pašvaldība sakarā ar pierādāmiem apstākļiem nespēs nokārtot savas parāda saistības, pamatojoties uz likuma “Par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību” 2. panta 2. punktu un 7. pantu, Pašvaldību likuma 10. panta pirmās daļas 21. punktu, dome nolemj apstiprināt pašvaldības domes priekšsēdētāja ierosināto stabilizācijas pieteikumu un domes priekšsēdētājam līdz 2023. gada 4. septembrim lēmumu par pašvaldības finanšu stabilizācijas pieteikumu apstiprināšanu nosūtīt finanšu ministram un vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministram.

2023. gada 11. septembrī ministrija saņēma Finanšu ministrijas 2023. gada 11. septembra vēstuli Nr. 3.2.-19/13-1/2738 “Par finanšu stabilizācijas pieteikumu”, kas primāri adresēta pašvaldības domes priekšsēdētājam. Finanšu ministrija norāda, ka jau vairākkārt ir vērsusi pašvaldības uzmanību, ka tā regulāri sniedz atšķirīgu un kļūdainu informāciju, piemēram, atlīdzībai budžetā iztrūkstošais finansējums atšķiras, kavētie maksājumi, kas iesniegti Finanšu ministrijai par 2. ceturksni, nesakrīt ar pašvaldības ceturkšņa pārskata datiem, pašvaldības mēneša pārskatā par saistību apmēru bieži tiek mainīti dati esošajiem aizņēmumiem, kas nerada pārliecību par pašvaldības patieso saistību apmēru. Ņemot vērā Valsts kontroles plānoto revīziju pašvaldībā, Finanšu ministrija lūdz sniegt Finanšu ministrijai un Valsts kontrolei pieprasīto informāciju un maksimāli sadarboties ar Valsts kontroli. Vienlaikus Finanšu ministrija norāda, ka ārējie apstākļi, kas ietekmēja 2023. gada budžeta izdevumus, visām pašvaldībām ir līdzīgi. Pašvaldībai 2023. gadā plānotie izlīdzinātie ieņēmumi ir 25,2 miljoni *euro*, kas salīdzinājumā ar 2022. gada sākotnējo plānu ir pieauguši par 2,7 miljoniem *euro* jeb 12,2%. Līdz ar to pašvaldībai, tāpat kā visām pašvaldībām, ir nodrošināti resursi likumā noteikto autonomo funkciju izpildei.

[1.11] Ņemot vērā pašvaldības domes 2023. gada 1. septembra sēdē pieņemto lēmumu Nr. 968 “Par finanšu stabilizācijas pieteikumu, secinot, ka pašvaldība nespēs nokārtot savas parāda saistības, kopsakarā ar vēl 2023. gada 10. augusta sēdē pieņemto lēmumu Nr. 904 “Par rīcības plāna apstiprināšanu un 2023. gada 21. augustā ministrijā saņemto pašvaldības domes priekšsēdētāja paskaidrojumu Nr. 3.1.1.1.17/883 “Par paskaidrojuma sniegšanu saistībā ar finanšu situāciju Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā”, kurā tika norādīts, ka pašvaldība ir spējīga nodrošināt savu pastāvīgo funkciju izpildi bez pašvaldības finanšu stabilizācijas veikšanas, tika secināts, ka arī pašvaldības domes apstiprinātais rīcības plāns neatrisinās pašvaldības smago finansiālo situāciju, jo 2023. gada 21. augustā pašvaldības domes priekšsēdētājs ir sniedzis informāciju, ka finanšu stabilizācijas veikšana nav nepieciešama, bet jau 2023. gada 22. augustā pašvaldības domes priekšsēdētājs ir iesniedzis pašvaldības domei ierosinājumu par finanšu stabilizācijas pieteikuma apstiprināšanu.

Izvērtējot notikumu straujo negatīvo dinamiku pašvaldības budžeta un finanšu jautājumos kopsakarā ar Finanšu ministrijas sniegto informāciju par regulāri sniegto atšķirīgu un kļūdaino informāciju, kas nerada pārliecību par pašvaldības patieso saistību apmēru, un Valsts kontroles sniegto informāciju, ka starpziņojumu Saimnieciskā gada pārskata revīzijas ietvaros par pašvaldību sniegs tikai līdz 2023. gada beigām, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs pieņēma lēmumu nekavējoties pieprasīt pašvaldības domes priekšsēdētājam sniegt rakstveida paskaidrojumu par pieļautajiem ārējo normatīvo aktu pārkāpumiem.

[1.12] Pašvaldību likuma 69. panta pirmā daļa noteic, ka vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs ar motivētu rīkojumu var atstādināt domes priekšsēdētāju no amata pienākumu pildīšanas, ja domes priekšsēdētājs nepilda vai pārkāpj ārējos normatīvos aktus vai nepilda tiesas spriedumus.

Saskaņā ar šā panta otro daļu pirms rīkojuma izdošanas vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs pieprasa domes priekšsēdētājam sniegt rakstveida paskaidrojumu par pieļautajiem ārējo normatīvo aktu pārkāpumiem vai par tiesas sprieduma nepildīšanas iemesliem. Domes priekšsēdētājam ir pienākums sniegt paskaidrojumu piecu darbdienu laikā pēc pieprasījuma saņemšanas. Paskaidrojuma nesniegšana noteiktajā termiņā atzīstama par atteikšanos sniegt paskaidrojumu.

Ņemot vērā minēto vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs 2023. gada 12. septembrī ar paskaidrojuma pieprasījumu Nr. 1-132/5249 "Par paskaidrojuma sniegšanu" vērsās pie pašvaldības domes priekšsēdētāja. Paskaidrojuma pieprasījumā ministrs atsaucās uz Finanšu ministrijas 2023. gada 22. augustā vēstule Nr. 3.2.-19/13-1/2545 "Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības rīcības plānu finanšu krīzes pārvarēšanai" paustajiem argumentiem par situāciju ar pašvaldības budžetu, kā arī norādīja, ka ministra rosinātajā 2023. gada 23. augusta domes ārkārtas sēdē netika sniegtas skaidras atbildes, kad ir konstatētas grūtības pašvaldības 2023. gada budžeta izpildē, un netika sniegta skaidra atbilde, kāda rīcība pēc problēmu konstatēšanas no domes priekšsēdētāja puses ir sekojusi. Šīs informācijas apstiprinājumu nesniedza arī pašvaldība iesniegtie dokumenti, kuri iesniegti ministrijā ar 2023. gada 7. septembra pavadvēstuli Nr. 3.1.1.21/979.

Atsaucoties uz Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. pantā noteikto valsts pārvaldes principu, Pašvaldību likuma 17. panta trešās daļas 1. punktu, Pašvaldību likuma 64. panta pirmo daļu, Ministru kabineta 2022. gada 14. jūlija noteikumu Nr. 434 "Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums" 4.3. un 5.5.2. apakšpunktu, Pašvaldību likuma 69. panta pirmo daļu, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs, pamatojoties uz Pašvaldību likuma 69. panta otro daļu, pieprasīja pašvaldības domes priekšsēdētājam piecu darbdienu laikā iesniegt ministram rakstveida paskaidrojumu par "Likuma par budžetu un finanšu vadību" 1. panta otrās daļas, 46. panta pirmās daļas, likuma "Par pašvaldību budžetiem" 2. panta, 15. panta un 22. panta pirmās daļas pārkāpumiem, kā rezultātā pašvaldībai ir nepieciešama finanšu stabilizēšana.

[1.13] 2023. gada 19. septembrī ministrijā tika saņemts pašvaldības domes priekšsēdētāja 2023. gada 19. septembra paskaidrojums Nr. 3.1.1.17/1052 "Par paskaidrojuma sniegšanu". Sniedzot paskaidrojumu pašvaldības domes priekšsēdētājs vērsa uzmanību uz 2023. gada 10. augusta domes sēdē apstiprināto rīcības plānu, kas paredz virkni darbību finanšu krīzes pārvarēšanai. Norādīja, ka jau 2023. gada budžeta plānošanas procesā, ņemot vērā iestāžu vadītāju veikto risku analīzi un iesniegtajiem risku izvērtējumiem, pašvaldība izskatīja iespējamus pasākumus izdevumu samazināšanai un efektīvākam budžeta līdzekļu izlietojumam visās budžeta pozīcijās. Atkārtoti tika uzsvērts, ka vairākus riskus, kuri negatīvi ietekmēja pašvaldības finansiālo stāvokli, nebija iespējams izvērtēt un prognozēt (skat. šā rīkojuma [1.7] apakšpunktu).

Atgādināts, ka pēc ministra pieprasījuma 2023. gada 23. augustā tika sasaukta pašvaldības domes ārkārtas sēde. Tika sagatavoti informatīvie ziņojumi, kas saistīti ar pašvaldības finanšu situāciju, budžeta plānošanas un vadības procesu, budžeta deficīta izcelsmes faktoriem, pašvaldības spēju pilnā apjomā pildīt autonomās funkcijas, kā arī ar SIA "Rēzeknes Siltumtīkli" spēju nodrošināt siltumapgādes pakalpojuma sniegšanu pilnā apjomā 2023./2024. gada apkures sezonā.

Attiecībā uz 2023. gada 12. septembra paskaidrojuma pieprasījumā norādīto, ka pašvaldība nav sniegusi informāciju par budžeta iztrūkuma pamatojumu norādīts, ka pašvaldība vairākas reizes informēja par līdzekļu iztrūkuma izcelsmes faktoriem. No sniegtās informācijas identificējami šādi līdzekļu iztrūkuma izcelsmes faktori:

- 1) valsts lēmumi, kuri palielina izdevumus, nepalielinot iekasēto nodokļu sadalījuma proporciju starp valsti un pašvaldību;

- 2) ģeopolitiskā situācija;
- 3) būtiska minimālās algas celšana valstī;
- 4) straujš cenu kāpums siltumenerģijai, elektroenerģijai, kurināmajam, autoceļu uzturēšanai un iepirkumu cenām pārtikas iegādei u. c.;
- 5) procentu likmju pieaugums visiem no Valsts kases ņemtajiem aizņēmumiem.

2023. gadā plānotie pamatbudžeta ieņēmumi (bez mērķdotācijas pedagogu darba samaksai no 2023. gada 1. augusta līdz 31. decembrim) prognozēti 48,4 miljoni *euro*, savukārt plānotie pamatbudžeta izdevumi (bez mērķdotācijas pedagogu darba samaksai no 2023. gada 1. augusta līdz 31. decembrim) prognozēti 58,7 miljoni *euro*, kas ir par 9,9 miljoniem *euro* jeb 20% augstāki, nekā gadu iepriekš. Ieņēmumi, salīdzinot ar 2022. gadu, samazinājušies par 0,5 miljoniem *euro* jeb 1% un veido 48 364 338 *euro*. Līdz ar to prognozēta finansēšanas daļa 10 337 *euro* apmērā. Izdevumu finansēšanai tiek plānots novirzīt naudas līdzekļu atlikumu gada sākumā 6 982 *euro*, un starpību starp saņemtajiem aizņēmumiem ES līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai un atmaksātiem aizņēmumiem 2416 *euro* apmērā, un plānots aizņēmums budžeta un finanšu vadībai 939 *euro* apmērā, lai segtu īslaicīgu finanšu līdzekļu deficītu. Pamatbudžeta kapitālie izdevumi, salīdzinot ar 2022. gada faktisko izpildi, ir pieauguši par 3,8 miljoniem *euro* jeb 31%, kas 2023. gadā veidos 16 miljonus *euro*. Atlīdzībai pašvaldības budžetā 2023. gadā plānoti 22 875 *euro* jeb par 18% vairāk, nekā gadu iepriekš. Pieaugums saistāms ar būtisku minimālās algas celšanu valstī, kā arī Izglītības pārvaldes izdevumu pieaugumu pedagogu un tehniskā personāla atlīdzībai par 1007 *euro*.

Sniegta informācija, ka pēc pašvaldības oficiāli e-Aizdevumu sistēmā iesniegtās informācijas pašvaldības aizņēmumu un galvojumu saistību apmērs pret 2023. gada plānotajiem pamatbudžeta ieņēmumiem, iekļaujot tajā jaunus plānotos aizņēmumus, nepārsniedz 20%, proti, 2023. gadā tas sastāda 18,4%.

Attiecībā uz pašvaldības domes 2023. gada 15. augusta sēdē pieņemtiem pieciem domes lēmumiem par aizņēmuma ņemšanu projektu pabeigšanai apstākļos, kad pašvaldības 2023. gada budžetā nav paredzēts finansējums šo projektu pabeigšanai, līdz ar ko pašvaldība ir uzņēmusies saistības bez finansiāla seguma, norādīts, ka saskaņā ar likuma “Par pašvaldību budžetiem” 22. panta pirmo daļu pašvaldības domes lēmumā, ar kuru pašvaldība uzņemas ilgtermiņa saistības, paredzami arī šādu saistību izpildes finansējuma avoti, stingri ievērojot normatīvajos aktos noteiktās prasības. Vērsta uzmanība, ka aizņēmumu pieteikumi tika sagatavoti un iesniegti iepriekš iesākto projektu pabeigšanai, ņemot vērā darbu un tirgus cenu sadārdzinājumu.

Attiecībā uz budžeta plānošanas procesu norādīts, ka 2023. gadā tas sākās ar domes priekšsēdētāja 2022. gada 11. oktobra rīkojumu “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžeta projekta sagatavošanu 2023. gadam”. Pirmajās Kapitālinvestīciju programmas un budžeta procesa vadības grupas sanāksmēs, kuras notika 2022. gada decembrī un 2023. gada janvārī, izskatot pašvaldības iestāžu budžeta pieprasījumus, tika konstatēts, ka budžeta deficīts sasniedz 13 miljonus, un tika nolemts veikt investīciju daļas samazināšanu. Pēc atkārtotas budžeta izdevumu samazināšanas budžeta deficīts joprojām sasniedzis 8 miljonus *euro*. Ņemot vērā, ka pašvaldības budžeta saistības 2024. gadam jau sasniedza 20% līmeni un iespējas ņemt aizņēmumus bija ierobežotas, tika nolemts proporcionāli samazināt iestāžu izdevumus. Pašvaldība paļāvusies uz iedzīvotāju ienākuma nodokļa prognozes pārpildi, bet budžeta izpildes gaitā atklājies, ka ievērojami pieauguši izdevumi arī citās pozīcijās, piemēram, izdevumi apkurei un mājokļa pabalstam.

Sniegta informācija, ka 2023. gada 21. septembrī pašvaldības dome plāno apstiprināt grozījumus pašvaldības budžetā 2023. gadam, ņemot vērā veikto izdevumu optimizāciju. Pašvaldības budžeta iztrūkums ir 1,3 miljoni *euro* uzturēšanas izdevumiem un 4,4 miljoni *euro* investīciju projektu pabeigšanai.

Norādīts uz pašvaldības domes 2023. gada 1. septembra lēmumu Nr. 968 “Par finanšu stabilizācijas pieteikumu”.

Nobeigumā pašvaldības domes priekšsēdētājs pauž viedokli, ka domes priekšsēdētāja atstādināšanas no amata process uzsākts, pamatojoties vienīgi uz ministrijas izdarītajiem

pieņēmumiem, bet nesatur pierādījumus par konkrētu normatīvo aktu pārkāpumiem. Lēmuma pieņemšana atbilstoši Pašvaldību likuma 69. panta pirmajai daļai, iespējams, varētu tikt vērtēta, ja Valsts kontroles veiktajā revīzijā vai auditā tiktu atklāti konkrēti priekšsēdētāja kā pašvaldības vadītāja pieļauti likuma pārkāpumi, kas turklāt nepastarpināti izraisījuši konkrētās finanšu grūtības pašvaldībā.

[2] Ārējo normatīvo aktu nepildīšana un pārkāpumi, ko pieļāvis pašvaldības domes priekšsēdētājs Aleksandrs Bartaševičs.

[2.1] Pašvaldību budžetu sastādīšanas un izpildes kārtību Latvijas Republikā nosaka likums “Par pašvaldību budžetiem”. Tas paredz pašvaldību patstāvīgo budžetu veidošanas nosacījumus.¹

Likuma “Par pašvaldību budžetiem” 2. pants noteic, ka pašvaldību budžetu mērķis ir noteikt un pamatot, kāds līdzekļu apjoms tām nepieciešams ar likumu noteikto funkciju, uzdevumu un brīvprātīgo iniciatīvu izpildei periodā, kuram šie līdzekļi ir paredzēti.

Likuma “Par pašvaldību budžetiem” 7. pants citstarp noteic, ka pašvaldības savus budžetus izstrādā, apstiprina un izpilda patstāvīgi, ievērojot “Likumu par budžetu un finanšu vadību” un likumu “Par pašvaldībām”,² kā arī citus likumus un Ministru kabineta noteikumus.

Saskaņā ar likuma “Par pašvaldību budžetiem” 15. panta 2. punktu pašvaldības domes priekšsēdētājs atbild par pašvaldības budžeta izpildes procesa organizāciju un vadību atbilstoši “Likumam par budžeta un finanšu vadību”.

“Likuma par budžetu un finanšu vadību” 1. panta otrā daļa noteic, ka budžeta mērķis ir noteikt un pamatot, kādi līdzekļi nepieciešami valdībai, citām valsts institūcijām un pašvaldībām to valsts pienākumu izpildei, kuru finansēšana noteikta ar likumdošanas aktiem, nodrošinot, lai tajā laikposmā, kuram šie līdzekļi paredzēti, izdevumus segtu atbilstoši ieņēmumi. Budžetu izstrādājot, jāņem vērā nepieciešamība nodrošināt vispārējo ekonomisko līdzsvaru.

“Likuma par budžetu un finanšu vadību” 46. panta pirmā daļa noteic, ka budžeta finansētu institūciju, budžeta nefinansētu iestāžu un pašvaldību, kā arī kapitālsabiedrību, kurās ieguldīta valsts vai pašvaldību kapitāla daļa, vadītāji ir atbildīgi par šajā likumā noteiktās kārtības un prasību ievērošanu, izpildi un kontroli, kā arī par budžeta līdzekļu efektīvu un ekonomisku izlietošanu atbilstoši paredzētajiem mērķiem.

Pašvaldības domes 2023. gada pamatbudžeta ieņēmumu, izdevumu, ziedojumu, dāvinājumu un aizņēmumu apmēru, kā arī budžeta izpildītāju pienākumus un atbildību nosaka pašvaldības domes 2023. gada 10. februāra saistošie noteikumi Nr. 1 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžetu 2023. gadam” (turpmāk – saistošie noteikumi Nr. 1).

Saskaņā ar pašvaldības oficiālajā tīmekļvietnē publicēto domes sēžu darba kārtību jautājums par saistošo noteikumu Nr. 1 apstiprināšanu ir skatīts pašvaldības domes 2023. gada 10. februāra sēdē (darba kārtības 1. jautājums).³ Saistošie noteikumi Nr. 1 apstiprināti ar pašvaldības domes 2023. gada 10. februāra lēmumu Nr. 747 “Par Rēzeknes valstspilsētas domes saistošo noteikumu Nr. 1 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžetu 2023.gadam” apstiprināšanu”. “Par” nobalsojuši septiņi domes deputāti, “Pret” – četri deputāti, “Atturas” – viens deputāts.

Pašvaldības domes priekšsēdētāja 2023. gada 21. augusta paskaidrojumā Nr. 3.1.1.17/883 “Par paskaidrojuma sniegšanu saistībā ar finanšu situāciju Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā” bija norādīts, ka budžeta veidošanas procesu pašvaldībā nosaka pašvaldības domes apstiprinātie noteikumi “Par budžeta un kapitālinvestīciju programmas procesu Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā” (apstiprināti 2022. gada 10. novembrī ar pašvaldības domes lēmumu Nr. 629) (turpmāk – noteikumi par budžeta procesu), kas ministrijai pēc pieprasījuma iesniegti ar

¹ Likuma “Par pašvaldību budžetiem” 1. pants

² Zaudējis spēku ar 2022. gada 31. decembri, 2023. gada 1. janvārī spēkā stājoties Pašvaldību likumam

³ Pieejams: <https://rezekne.lv/sedes/karteja-domes-sede-10-02-2023-plkst-15-00/>, apmeklēts 12.10.2023.

pašvaldības 2023. gada 7. septembra pavadvēstuli Nr. 3.1.1.21/979 “Par papildu informācijas sniegšanu”.

Noteikumu par budžeta procesu 15. punkts noteic par kapitālinvestīciju programmu un pašvaldības budžeta procesu pašvaldībā atbildīgās institūcijas. Saskaņā ar noteikumu par budžeta procesu 15.4.2., 15.4.5., 15.4.6., 15.4.7., 15.4.8., 15.4.9. apakšpunktu Kapitālinvestīciju programmas un budžeta procesa vadības grupa akceptē pilsētas attīstības prioritātes, pamatojoties uz aktuālajiem pašvaldības attīstības plānošanas dokumentiem; izskata un akceptē budžeta ieņēmumu prognozi; izskata un akceptē budžeta izdevumu kontrolskaitļu (“mērķa griestus”) nozaru griezumā; izskata katras pašvaldības institūcijas budžeta projektu un izsaka atzinumu par to; izskata investīciju programmai iesniegtos budžeta institūciju un pašvaldības kapitālsabiedrību projektus un nosaka ikgadējās kapitālinvestīciju programmas prioritātes; izskata un akceptē pašvaldības budžeta projekta kopsavilkumu, pieņem lēmumu par tā iesniegšanu Finanšu un budžeta komitejai.

Noteikumu par budžeta procesu 15.4.1. apakšpunkts noteic, ka Kapitālinvestīciju programmas un budžeta procesa vadības grupa tiek izveidota ar domes priekšsēdētāja rīkojumu (2022. gada 9. novembra rīkojums Nr. 81/vp “Par Kapitālinvestīciju programmas un budžeta procesa vadības grupu”).

Saskaņā ar noteikumu par budžeta procesu 30. punktu atbildība par pašvaldības budžeta procesa vadību tiek nodota domes priekšsēdētājam (likuma “Par pašvaldību budžetiem” 15. pants) un pašvaldības izpilddirektoram (likuma “Par pašvaldībām” 69. pants). Pašvaldības izpilddirektors organizē pašvaldības budžeta projekta izstrādāšanu un atbild par projekta iesniegšanu domes Finanšu komitejā, ievērojot normatīvajos aktos noteikto budžeta apstiprināšanas termiņu.

Saskaņā ar ministrijas rīcībā esošo informāciju Kapitālinvestīciju programmas un budžeta procesa vadības grupas sanāksmes vada pašvaldības domes priekšsēdētājs (Kapitālinvestīciju programmas un budžeta procesa vadības grupas 2022. gada 12. decembra sanāksmes protokols Nr. 2/2022, 13. decembra sanāksmes protokols Nr. 3/2022, 15. decembra sanāksmes protokols Nr. 4/2022, 2023. gada 5. janvāra sanāksmes protokols Nr. 1/2023 un 17. janvāra sanāksmes protokols).

Iepazīstoties ar ministrijas rīcībā esošo pašvaldības Finanšu pārvaldes vadītājas 2023. gada 5. janvāra elektroniskā pasta vēstuli, kas adresēta pašvaldības domes priekšsēdētājam, ir konstatējams, ka jau 2023. gada 5. janvārī domes priekšsēdētāja rīcībā bija informācija, ka pašvaldības iestādes ir 2023. gada budžetā ieplānojušas izdevumus atalgojumam un apkures izdevumiem tikai 11 mēnešiem, un pie šādiem apstākļiem plānotais budžeta deficīts sastāda 8,1 miljonu *euro*. Minētais ir apstiprināms ar Kapitālinvestīciju programmas un budžeta procesa vadības grupas 2023. gada 17. janvāra protokolu, no kā analogiski secināms, ka jau 2023. gada janvāra mēnesī varēja prognozēt, ka pašvaldības 2023. gada budžetā nepietiks līdzekļu visām ieplānotajām pozīcijām. Piemēram, pašvaldības pārvaldes “Sociālais dienests” vadītājs informē, ka, ņemot vērā pagaidu budžeta aprobežotās iespējas, atlīdzība pārvaldes “Sociālais dienests” struktūrvienībās ir plānota 10,5 mēnešiem. Pašvaldības Sporta pārvaldes vadītājs norāda, ka budžetā iekļauti izdevumi atlīdzībai 11 mēnešiem. Arī Centralizētās grāmatvedības nodaļas vadītāja informē, ka atlīdzība plānota 11 mēnešiem.

Saistošie noteikumi Nr. 1 tika nodoti izskatīšanai pašvaldības Finanšu un budžeta komitejai un tika skatīti Finanšu un budžeta komitejas 2023. gada 7. februāra sēdē (darba kārtības 1. jautājums).⁴ Saistošie noteikumi Nr. 1 apstiprināti Finanšu un budžeta komitejā, komitejas locekļiem balsojot “Par” – 4, “Pret” – nav, “Atturas” – 2 (sēdes protokols Nr. 10, 1. punkts⁵).

Ņemot vērā minēto, ir secināms, ka jau 2023. gada janvārī, izstrādājot un apstiprinot pašvaldības budžetu 2023. gadam, bija zināms, ka budžetā nav ieplānoti līdzekļi atalgojumam

⁴ Pieejams: <https://rezekne.lv/sedes/finansu-un-budzeta-komitejas-sede-07-02-2023-plkst-11-00/>, apmeklēts 12.10.2023.

⁵ Pieejams: https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2023/03/FK-sedes-protokols-Nr.10_07.02.2023.pdf, apmeklēts 12.10.2023.

nepieciešamajā apjomā, tomēr ne Finanšu un budžeta komitejas 2023. gada 7. februāra sēdē, ne pašvaldības domes 2023. gada 10. februāra sēdē, apstiprinot saistošos noteikumus Nr. 1, šis jautājums netika aktualizēts.

2023. gada 21. februārī saistošie noteikumi Nr. 1 stājās spēkā, joprojām iekļaujot līdzekļus atalgojumam un apkures izdevumiem tikai 11 mēnešiem, kas ir absolūti pretrunā “Likuma par budžetu un finanšu vadību” 1. panta otrā daļa noteiktajam budžeta mērķim.

2023. gada 9. martā tika pieņemts likums “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam”, kas tika izsludināts 2023. gada 21. martā un stājās spēkā 2023. gada 22. martā. Ar likuma “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” izsludināšanu 2023. gada 21. martā visām pašvaldībām bija iespēja salīdzināt izmaiņas pieņemtajā valsts 2023. gada budžetā ar valsts pagaidu jeb “tehnisko” budžetu un, ja nepieciešams, veikt grozījumus saistošajos noteikumos par budžetu.

Pirmie grozījumi, kas izdarīti saistošajos noteikumos Nr. 1, tostarp pēc valsts budžeta apstiprināšanas un spēkā stāšanās, ir pašvaldības domes 2023. gada 22. jūnija saistošie noteikumi Nr. 3 “Grozījumi Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības 2023. gada 10. februāra saistošajos noteikumos Nr. 1 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžetu 2023. gadam”” (turpmāk – saistošie noteikumi Nr. 3), kas stājās spēkā 2023. gada 1. jūlijā.

Saskaņā ar ministrijas rīcībā esošu informāciju vēl pirms saistošo noteikumu Nr. 3 stāšanās spēkā 2023. gada 1. jūlijā pašvaldības Finanšu pārvaldes vadītāja ar 2023. gada 29. jūnija elektroniskā pasta vēstulī informējusi domes priekšsēdētāju, ka:

- 1) budžeta grozījumos netika piešķirti 3,5 miljoni *euro*, kas iestādēm nepieciešami līdz gada beigām;
- 2) aizdevumu procentiem papildus līdz gada beigām nepieciešami 138 000 *euro*;
- 3) apkures izdevumiem līdz decembrim papildus nepieciešami 350 000 *euro*.

Neskatoties uz pašvaldības centrālās pārvaldes sniegto informāciju par kritisko situāciju ar pašvaldības budžetu, arī šoreiz – sešus mēnešus pēc saistošo noteikumu Nr. 1 projekta izstrādes un izsludināšanas – nekāda rīcība no domes priekšsēdētāja puses nav sekojusi, līdz pašvaldības domes 2023. gada 11. augusta sēdē tika apstiprināts rīcības plāns.

Tāpat ministrijas rīcībā ir pašvaldības Finanšu pārvaldes vadītājas 2023. gada 30. augusta vēstule domes priekšsēdētājam Nr. 1.7/23/564 “Par budžeta grozījumiem”, kas nosūtīta jau pēc rīcības plāna apstiprināšanas un kurā norādīts, ka sakarā ar finanšu stabilizācijas pieteikuma sagatavošanu ar pašvaldības izpilddirektora 2023. gada 25. augusta rīkojumu “Par informācijas sniegšanu” no pašvaldības iestādēm tika apkopota informācija, kāds ir finanšu līdzekļu iztrūkums uzturēšanas izdevumiem un investīciju projektiem līdz gada beigām. Apkopojot saņemto informāciju, konstatēts, ka iestāžu līdzekļu pieprasījumi par 1 765 196 *euro* pārsniedz tās summas, kas tika iesniegtas iestāžu ieņēmumu un izdevumu tāmju aprēķinos budžeta grozījumiem. Neapstiprinot sagatavotos budžeta grozījumus, pastāv risks, ka septembrī un oktobrī var rasties problēmas ar atalgojuma izmaksu atsevišķās pašvaldības iestādēs.

Par problēmām pašvaldības budžeta sastādīšanā secināms arī attiecībā uz situāciju ar pašvaldības parādsaistībām, kas izveidojušās pret SIA “Rēzeknes Siltumtīkli”. Iepriekšminētajā pašvaldības domes opozīcijas deputātu 2023. gada 27. jūlija kolektīvajā iesniegumā citstarp tika norādīts, ka pastāv bažas, ka sakarā ar pašvaldības struktūrvienību parādiem jaunajā apkures sezonā SIA “Rēzeknes Siltumtīkli” nespēs nodrošināt siltumapgādes pakalpojumu.

Gan pašvaldības domes priekšsēdētāja 2023. gada 21. augusta paskaidrojumā Nr. 3.1.1.17/883 “Par paskaidrojuma sniegšanu saistībā ar finanšu situāciju Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā”, gan 2023. gada 19. septembra paskaidrojumā Nr. 3.1.1.17/1052 “Par paskaidrojuma sniegšanu” attiecībā uz SIA “Rēzeknes Siltumtīkli” spēju nodrošināt siltumapgādes pakalpojumu jaunajā apkures sezonā sakarā ar pašvaldības struktūrvienību parādiem tika skaidrots, ka SIA “Rēzeknes siltumtīkli” 2023./2024. gada apkures sezonā būs spējīga nodrošināt efektīvu un kvalitatīvu siltumenerģijas apgādi nepieciešamajā daudzumā. Uzņēmuma finansiālā situācija

pašlaik esot stabila, pašvaldību struktūrvienību parāda atlikums uz 2023. gada 1. augustu bijis 601 489,76 *euro*.

Vienlaikus jāvērs uzmanība, ka pašvaldības domes 2023. gada 22. jūnija sēdē, kurā tika apstiprināti saistošie noteikumi Nr. 3, uz domes deputāta Jāzepa Korsaka jautājumu, cik bija liels pašvaldības uzņēmumu parāds par siltumu un tagad, piešķirot līdzekļus, vai tagad būs dzēsti šie parādi, pašvaldības Finanšu pārvaldes vadītāja atbildēja, ka apkures parāds ir aptuveni miljons *euro*, un tagad tiek piešķirti līdzekļi visa parāda segšanai,⁶ kas tādējādi rada jautājumu par pašvaldību struktūrvienību parāda pret SIA “Rēzeknes Siltumtīkli” atlikumu uz 2023. gada 1. augustu 601 489,76 *euro* apmērā.

Tādējādi ir secināms, ka faktiski jau kopš pašvaldības budžeta 2023. gadam izstrādes uzsākšanas brīža līdz brīdim, kad tika iesniegts pieteikums par finanšu stabilizāciju, pašvaldības domes priekšsēdētājs zināja, ka budžetā ir paredzēti līdzekļi atalgojumam un apkures izdevumiem tikai 11 mēnešiem un kā atbildīgais par pašvaldības budžeta izpildes procesa organizāciju un vadību apzināti pieļāva šāda budžeta ar deficītu atalgojumam un apkures izdevumiem pieņemšanu un neveica nekādas darbības, lai minēto deficītu novērstu, tādējādi pieļaujot un ilgstoši realizējot likuma “Par pašvaldību budžetiem” 2. panta un 15. panta 2. punkta un “Likuma par budžetu un finanšu vadību” 1. panta otrās daļas un 46. panta pirmās daļas prasību pārkāpumu.

Pašvaldības domes priekšsēdētājs vairākkārt vērsa ministrijas un Finanšu ministrijas uzmanību, ka līdzekļu pašvaldības 2023. gada budžetā iztrūkuma izcelsmes faktori ir ārēji un no pašvaldības gribas neatkarīgi:

- 1) valsts lēmumi, kuri palielina izdevumus, nepalielinot iekasēto nodokļu sadalījuma proporciju starp valsti un pašvaldību;
- 2) ģeopolitiskā situācija;
- 3) būtiska minimālās algas celšana valstī;
- 4) straujš cenu kāpums siltumenerģijai, elektroenerģijai, kurināmajam, autoceļu uzturēšanai un iepirkumu cenām pārtikas iegādei u. c.;

Savukārt Finanšu ministrija savā 2023. gada 11. septembra vēstulē Nr. 3.2.-19/13-1/2738 “Par finanšu stabilizācijas pieteikumu”, kas primāri adresēta pašvaldības domes priekšsēdētājam, norāda, ka ārējie apstākļi, kas ietekmēja 2023. gada budžeta izdevumus, visām pašvaldībām ir līdzīgi. Pašvaldībai 2023. gadā plānotie izlīdzinātie ieņēmumi ir 25,2 miljoni *euro*, kas salīdzinājumā ar 2022. gada sākotnējo plānu ir pieauguši par 2,7 miljoniem *euro* jeb 12,2%. Līdz ar to pašvaldībai, tāpat kā visām pašvaldībām, ir nodrošināti resursi Pašvaldību likumā noteikto autonomo funkciju izpildei.

Pašvaldību likuma 40. panta otrā daļa noteic, ka finanšu komiteju vada domes priekšsēdētājs. Tādējādi saskaņā ar likumu pašvaldības domes priekšsēdētājs ir pašvaldības Finanšu un budžeta komitejas vadītājs.

Kā izriet no Pašvaldību likuma 12. panta pirmās daļas, domes priekšsēdētāju ievēlē no attiecīgās domes deputātiem. Līdz ar to dome kā demokrātiski leģitimēts orgāns pilnvaro vienu deputātu no sava vidus organizēt un vadīt pašvaldības darbu. Judikatūrā ir norādīts, ka no normatīvo aktu tvēruma secināms, ka domes priekšsēdētāja amats ir saprotams kā iestādes vadītāja amats. Līdz ar to šādai personai jābūt zināšanām pārvaldības jautājumos, īpaši finanšu jomā, jo atbilstoši likuma “Par pašvaldībām” 62. panta 5. punktam viens no domes priekšsēdētāja pienākumiem ir vadīt finanšu komiteju.⁷ Tādējādi tieši domes priekšsēdētāja atbildībā ir uzraudzīt, lai dome, pieņemot lēmumus, īpaši finanšu jautājumos, rīkotos atbilstoši normatīvo aktu regulējumam. Turklāt, kā izriet no pašvaldības domes 2005. gada 1. septembra saistošo noteikumu Nr. 13 “Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības nolikums” 16.1. apakšpunkta, domes priekšsēdētājs ir

⁶ Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=RzcUAsKrZJE> (ieraksta laiks 39:29-39:59), apmeklēts 12.10.2023.

⁷ Ar 2023. gada 1. janvāri – Pašvaldību likuma 40. panta otrajā daļā

politiski un tiesiski atbildīgs par pašvaldības domes darbu. Arī likuma “Par pašvaldībām” 48. pantā paredzētās tiesības neparakstīt domes pieņemtos lēmumus⁸ uzsver domes priekšsēdētāja kā iestādes vadītāja atbildību par pašvaldības darba tiesiskumu.⁹

Ņemot vērā minēto, ir secināms, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs kā atbildīgais par pašvaldības budžeta izpildes procesa organizāciju un vadību atbilstoši “Likumam par budžeta un finanšu vadību” ir izdarījis **likuma “Par pašvaldību budžetiem” 2. panta un 15. panta 2. punkta un “Likuma par budžetu un finanšu vadību” 1. panta otrās daļas un 46. panta pirmās daļas prasību pārkāpumu**, kā arī ilgstošā laika periodā nav veicis nekādas darbības, lai to novērstu.

[2.2] Likuma “Par pašvaldību budžetiem” 22. panta pirmā daļa noteic, ka pašvaldības, pamatojoties uz domes lēmumu, var ņemt īstermiņa un ilgtermiņa aizņēmumus un uzņemties ilgtermiņa saistības. Pašvaldības domes lēmumā, ar kuru pašvaldība uzņemas ilgtermiņa saistības, paredzami arī šādu saistību izpildes finansējuma avoti. Ilgtermiņa aizņēmumi šā likuma izpratnē ir aizņēmumi, kuru atmaksas periods pārsniedz viena saimnieciskā gada ietvarus.

Saskaņā ar likuma “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” 36. panta ceturto daļu pašvaldībām, kurām izņemtais saistību apmērs pārsniedz 20%, ir noteikti stingri ierobežojumi saņemt jaunus aizņēmumus un sniegt galvojumus, – tikai ES līdzfinansēto projektu priekšfinansēšanas nodrošināšanai par ES finansējuma un valsts budžeta dotācijas daļu, un pašvaldības dome ir apliecinājusi, ka tā spēs pildīt savas saistības un veikt maksājumus, kuriem iestāties atmaksas termiņš.

Minētie pasākumi ietverti arī rīcības plāna 4. un 5. punktā ar paskaidrojumu, ka tiks ņemts aizņēmums budžeta un finanšu vadībai līdz trīs gadiem (1,4 miljoni *euro*) un tiks sagatavoti un iesniegti iesniegumi aizņēmumu saņemšanai četriem prioritārajiem projektiem par kopējo summu 1 042 119 *euro* (ārpusprojekta izmaksas projekta “Rēzeknes rekreācijas centra izveide tūrisma attīstībai” pabeigšanai; Viļakas iela 5C, noliktavas būvdarbi; Blaumaņa ielas pārbūve Rēzeknē; Rēzeknes pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa” vienkāršota atjaunošana, V. Seiles iela 17, Rēzeknē).

Pašvaldības domes priekšsēdētājs 2023. gada 19. septembra paskaidrojumā Nr. 3.1.1.17/1052 “Par paskaidrojuma sniegšanu” norādīja, ka saskaņā ar likuma “Par pašvaldību budžetiem” 22. panta pirmo daļu pašvaldības domes lēmumā, ar kuru pašvaldība uzņemas ilgtermiņa saistības, paredzami arī šādu saistību izpildes finansējuma avoti, stingri ievērojot normatīvajos aktos noteiktās prasības, kā arī vērsa uzmanību, ka aizņēmumu pieteikumi tika sagatavoti un iesniegti iepriekš iesākto projektu pabeigšanai, ņemot vērā darbu un tirgus cenu sadārdzinājumu.

Finanšu ministrija 2023. gada 22. augusta vēstulē Nr. 3.2.-19/13-1/2545 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības rīcības plānu finanšu krīzes pārvarēšanai” ir norādījusi, ka, neņemot vērā likuma “Par pašvaldību budžetiem” 22. panta pirmo daļu un likuma “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” 36. panta ceturto daļu, pašvaldības dome 2023. gada 15. augustā ir pieņēmusi piecus domes lēmumus par aizņēmuma ņemšanu. Pašvaldības 2023. gada budžetā nav paredzēts finansējums šo projektu pabeigšanai, līdz ar ko pašvaldība ir uzņēmusies saistības bez finansiāla seguma.¹⁰

Pašvaldības domes 2023. gada 15. augusta sēdi vadīja pašvaldības domes priekšsēdētājs.

Pašvaldību likuma 37. panta sestā daļa citstarp noteic, ka domes sēdes vadītājam ir tiesības atteikties parakstīt domes lēmumu. Šādā gadījumā domes priekšsēdētājam ir pienākums sasaukt domes ārkārtas sēdi, kurā attiecīgais lēmums tiek izskatīts atkārtoti. Tādējādi pašvaldības domes priekšsēdētājs kā atbildīgais par pašvaldības budžeta izpildes procesa organizāciju un vadību,

⁸ Ar 2023. gada 1. janvāri – Pašvaldību likuma 37. panta sestajā daļā

⁹ Administratīvās apgabaltiesas 2021. gada 15. jūnija spriedums lietā Nr. A420187719 (AA43-0096-21/13), 22. punkts

¹⁰ Pieejams: https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2023/08/domes-sedes-protokols-Nr.73a_15.08.2022.pdf, apmeklēts 12.10.2023.

secinot, ka pašvaldības dome, domes 2023. gada 15. augusta sēdē pieņemot piecus lēmumus par aizņēmuma ņemšanu un tādējādi uzņemoties saistības bez finansiāla seguma, varēja izmantot un viņam bija jāizmanto savas Pašvaldību likuma 37. panta sestajā daļā noteiktās tiesības neparakstīt domes lēmumus.

Pamatojoties uz likuma “Par pašvaldību budžetiem” 15. pantu un Pašvaldību likuma 17. panta trešās daļas 1. un 2. punktu un 37. panta sesto daļu, ir secināms, ka **pašvaldības domes priekšsēdētājs**, parakstot pašvaldības domes 2023. gada 15. augusta lēmumu Nr. 941 “Par īstermiņa aizņēmumu budžeta un finanšu vadībai” un lēmumu Nr. 942 “Par aizņēmuma ņemšanu 2023.gada prioritāro investīciju projektu īstenošanai”, ir **pārkāpis likuma “Par pašvaldību budžetiem” 22. panta pirmo daļu**.

[2.2.1] Attiecībā uz projektu “Rēzeknes rekreācijas centra izveide tūrisma attīstībai” jānorāda, ka saskaņā ar pašvaldības iesniegto pārskatu par finansējumu pašvaldības projektiem, kas iesniegts kā pielikums pašvaldības 2023. gada 7. septembra vēstulei Nr. 3.1.1.21/979, projekts uzsākts 2020. gada 5. augustā par kopējo summu 8 044 430,38 *euro*. Arī saskaņā ar publiski pieejamo informāciju 2020. gada 5. augustā pašvaldības dome ir noslēgusi vienošanos ar Centrālo finanšu un līgumu aģentūru par ES fonda projekta “Rēzeknes rekreācijas centra izveide tūrisma attīstībai” īstenošanu (Nr. 5.6.2.0/19/I/021),¹¹ un 2020. gada 29. septembrī noslēgts līgums “Rekreācijas centra būvdarbiem, autostāvvietu un piebraucamo ceļu izbūvi, teritorijas labiekārtošanu un inženierkomunikāciju izbūvi, Kovšu ezera krastā, Rēzeknē” ar SIA “Arčers”.¹²

Saskaņā ar 2022. gada 27. jūnijā publiski sniegto informāciju¹³ starp pašvaldību un SIA “Arčers” noslēgtais līgums “Rekreācijas centra būvdarbiem, autostāvvietu un piebraucamo ceļu izbūvi, teritorijas labiekārtošanu un inženierkomunikāciju izbūvi, Kovšu ezera krastā, Rēzeknē” ir izbeigts sakarā ar to, ka, kā pašvaldībai norādījis SIA “Arčers”, saskaņā ar būtisku izmaksu sadārdzinājumu un piegāžu traucējumiem nav iespējams turpināt būvdarbus esošā līguma ietvaros. Pašvaldības domes priekšsēdētājs, sniedzot komentāru, norādījis, ka vienošanās parakstīšana par priekšlaicīgu būvdarbu līguma termiņa izbeigšanu un jauna iepirkuma izsludināšana par rekreācijas centra būvniecību, ņemot vērā jaunās cenas, ir vienīgais pareizais un pārdomātais lēmums. Pretējā gadījumā pilsētai nāksies atgriezt visus no ES struktūrfondiem saņemtus līdzekļus projekta īstenošanai.

Kā norādīts pašvaldības oficiālajā tīmekļvietnē 2022. gada 14. septembra publikācijā, 13. septembrī pašvaldība parakstīja līgumu ar SIA “Arčers” par turpmākajiem darbiem topošajā rekreācijas centrā.¹⁴

Ministrijas rīcībā ir iepriekš minētais līgums Nr. 3.7.6.1/11, ko saskaņā ar šajā līgumā norādīto pašvaldības vārdā, rīkojoties uz likuma “Par pašvaldībām” un pašvaldības domes 2005. gada 1. septembra saistošo noteikumu Nr. 13 “Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības nolikums” (turpmāk – saistošie noteikumi Nr. 13) pamata, 2022. gada 9. septembrī parakstījis pašvaldības domes priekšsēdētājs, vienojoties par samaksu par darbu izpildi 8 242 311, 92 *euro* bez PVN apmērā.

Saistošo noteikumu Nr. 13 16.4. apakšpunkts noteic, ka domes priekšsēdētājs domes vārdā paraksta līgumus un citus juridiskus dokumentus šajā nolikumā noteiktajā kārtībā. Šo noteikumu 52. punkts noteic, ka, lai nodrošinātu racionālu budžeta līdzekļu izlietojumu un pašvaldības interesēm atbilstošu līgumu noslēgšanu, visi līgumu projekti (izņemot darba līgumus, līgumus, kas tiek slēgti, veicot iepirkuma procedūras), kas pārsniedz 72 000 (septiņdesmit divus tūkstošus *euro*), pirms to noslēgšanas tiek skatīti domes sēdē. Domes akcepta jeb pozitīva atzinuma gadījumā tiek slēgts attiecīgs līgums.

¹¹ Pieejams: <https://rezekne.lv/realizacija-esosie-projekti/rekreācijas-centra-izveide-2/>, apmeklēts 30.10.2023.

¹² Pieejams: <https://www.db.lv/zinas/rezekne-aptureta-rekreācijas-centra-buvnieciba-un-lauzts-ligums-ar-buvnieku-508223>, apmeklēts 30.10.2023.

¹³ Pieejams: <https://www.delfi.lv/193/politics/54488982/rezekne-aptureta-rekreācijas-centra-buvnieciba-un-lauzts-ligums-ar-buvnieku>, apmeklēts 30.10.2023.

¹⁴ Pieejams: <https://rezekne.lv/2022/09/driz-atsaksies-rekreācijas-centra-buvdarbi/>, apmeklēts 30.10.2023.

Informācija par līguma Nr. 3.7.6.1/11, kas 2022. gada 13. septembrī tika noslēgts starp pašvaldību un SIA "Arčers" un ko 2022. gada 9. septembrī pašvaldības vārdā parakstījis pašvaldības domes priekšsēdētājs, skatīšanu domes sēdē pirms tā noslēgšanas, nav publiski pieejama, kā arī šādu informāciju ministrijai nav iesniegusi pašvaldība vai pašvaldības domes priekšsēdētājs.

Vienlaikus publiski ir pieejams pašvaldības domes 2022. gada 23. septembra ārkārtas sēdes audio ieraksts.¹⁵ Pirmais darba kārtības jautājums ir "Par Rēzeknes valstspilsētas domes saistošo noteikumu Nr. 16 "Grozījumi Rēzeknes pilsētas domes 2022. gada 21. janvāra saistošajos noteikumos Nr. 3 "Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžetu 2022. gadam"" apstiprināšanu". Uz deputātes jautājumu par investīcijām no aizņēmuma līdzekļiem, vai ir paredzēts sadārdzinājums Rēzeknes rekreācijas centra izbūvei, Finanšu pārvaldes vadītāja sniedza atbildi, ka tika laužts līgums un sakarā ar jaunu līgumu būvdarbi pārceļas uz nākamo gadu. Finanšu pārvaldes vadītāju pārtrauc domes priekšsēdētājs (ieraksta laiks 05:19), norādot, ka Finanšu pārvaldes vadītāja "nav lietas kursā", lielākā daļa izdevumu tiek pārcelti uz nākamo gadu sakarā ar to, ka ir jauns līgums, un pietiek avansa, lai samaksātu par noteiktiem darbiem šogad, un nākamgad tiks domāts attiecīgi pa papildu finansējumu.

Tādējādi no pieejamās informācijas ir secināms, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs, pārkāpjot savas ar likumu noteiktās pilnvaras, 2022. gada 9. septembrī ir vienpersoniski pieņēmis lēmumu un parakstījis līgumu ar SIA "Arčers" par būvdarbu turpināšanu, lai gan līguma projekts pirms tā noslēgšanas nav ticis skatīts domes sēdē, un tādējādi līgums noslēgts bez domes akcepta jeb pozitīva atzinuma, kā to noteic saistošo noteikumu Nr. 13 52. punkts.

Iepazīstoties ar pašvaldības budžetu 2022. gadam,¹⁶ ir secināms, ka projektam (budžeta kods 04.740-P59) 2022. gada budžetā bija ieplānoti 3 805 346 *euro* resursos izdevumu segšanai, ko veido dotācija no vispārējiem ieņēmumiem 546 269 *euro*, pašvaldību no valsts budžeta iestādēm saņemtie transferti ES politisku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansētiem projektiem 860 225 *euro* un 2 398 852 *euro* līdzekļu atlikums gada sākumā). Tāpat bija ieplānoti izdevumi 3 805 346 *euro* apmērā. Pašvaldības domes 2022. gada 22. decembra sēdē¹⁷ tika skatīts jautājums par saistošo noteikumu Nr. 20 "Grozījumi Rēzeknes pilsētas domes 2022. gada 21. janvāra saistošajos noteikumos Nr. 3 "Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžetu 2022. gadam"" apstiprināšanu (sēdes darba kārtības 1. jautājums). Ar minētajiem grozījumiem apstiprināta budžeta ieņēmumu un budžeta izdevumu samazināšana, kas saistīta ar to, ka netika izpildīta prognoze par budžeta palielinājumu no pašvaldības īpašumu pārdošanas. Tostarp par 400 000 *euro* samazināti projekta "Rēzeknes rekreācijas centra izveide tūrisma attīstībai" realizēšanai paredzētie resursi izdevumu segšanai no dotācijām no vispārējiem ieņēmumiem un attiecīgi arī izdevumi.

No minētā ir secināms, ka uz līguma noslēgšanas brīdi ar SIA "Arčers" par summu 8 242 311, 92 *euro* bez PVN pašvaldības budžetā bija ieplānoti tikai 3 805 346 *euro* projekta izdevumu segšanai, kas 2022. gada 22. decembra sēdē tika samazināti vēl par 400 000 *euro*.

Par aizņēmuma ņemšanu un saistību uzņemšanos projekta realizēšanai pašvaldības dome 2022. gadā nav lēmusi.

Likuma "Par pašvaldību budžetiem" 22. panta pirmā daļa noteic, ka pašvaldības, pamatojoties uz domes lēmumu, var ņemt īstermiņa un ilgtermiņa aizņēmumus un uzņemt ilgtermiņa saistības. Pašvaldības domes lēmumā, ar kuru pašvaldība uzņemas ilgtermiņa saistības, paredzami arī šādu saistību izpildes finansējuma avoti. [..].

Par aizņēmuma projekta "Rēzeknes rekreācijas centra izveide tūrisma attīstībai" īstenošanai pašvaldības dome ir lēmusi domes 2023. gada 25. maija sēdē (lēmums Nr. 863 "Par

¹⁵ Pieejams: <https://rezekne.lv/sedes/domes-arkartas-sede-23-09-2022-plkst-10-00/>, apmeklēts 30.10.2023.

¹⁶ Pieejams: <https://rezekne.lv/budzets/>, apmeklēts 01.11.2023.

¹⁷ Pieejams: <https://rezekne.lv/sedes/karteja-domes-sede-22-12-2022-plkst-15-00-2/>, apmeklēts 01.11.2023.

aizņēmuma ņemšanu”¹⁸), lemjot ņemt ilgtermiņa aizņēmumu Valsts kasē 3 349 192 *euro* apmērā, kas ir astoņus mēnešus pēc līguma ar SIA “Ačers” noslēgšanas.

Tādējādi pašvaldības domes priekšsēdētājs 2022. gada 13. septembrī ir parakstījis līgumu ar SIA “Arčers” par summu projekta realizēšanai 8 242 311,92 *euro* apmērā, lai gan pašvaldības 2022. gada budžetā uz līguma parakstīšanas brīdi konkrētajam pasākumam bija paredzēti tikai 3 805 346 *euro* un dome nebija lēmusi par aizņēmuma ņemšanu, proti, līgums parakstīts bez finansiāla seguma.

Papildus jānorāda, ka aizņēmums 3 349 192 *euro* apmērā, kura ņemšana apstiprināta ar pašvaldības domes 2023. gada 25. maija sēdes lēmumu Nr. 863 “Par aizņēmuma ņemšanu”, netika apstiprināts un plānotie aizņēmuma finanšu līdzekļi netika piešķirti, kas norāda, cik nepieļaujama ir domes priekšsēdētāja realizētā nesaimnieciskā rīcība un nepamatotā paļāvība, ka pašvaldība projekta realizēšanai nepieciešamos finanšu līdzekļus iegūs jau pēc līguma parakstīšanas, kas rezultējies ar iztērētiem liela apjoma finanšu līdzekļiem un šobrīd arī iespējamu pašvaldības finanšu stabilizācijas procesa uzsākšanu.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmā daļa noteic, ka valsts pārvalde ir pakļauta likumam un tiesībām. Tā darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros. Valsts pārvalde savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim.

“Likuma par budžetu un finanšu vadību” 1. panta otrā daļa noteic, ka budžeta mērķis ir noteikt un pamatot, kādi līdzekļi nepieciešami valdībai, citām valsts institūcijām un pašvaldībām to valsts pienākumu izpildei, kuru finansēšana noteikta ar likumdošanas aktiem, nodrošinot, lai tajā laikposmā, kuram šie līdzekļi paredzēti, izdevumus segtu atbilstoši ieņēmumi. [..]

Saistošo noteikumu Nr. 13 23. punkta otrā daļa noteic, ka Finanšu pārvalde saskaņo lēmumu projektus vai sniedz rakstveida atzinumus par lēmumu projektiem, kuru izpilde saistīta ar pašvaldības finanšu līdzekļu izlietošanu. Saskaņojot tiek pārbaudīts, vai lēmuma projektā ir norādīts, no kādiem budžeta līdzekļiem paredzēts lēmuma izpildes nodrošinājums, vai attiecīgais finanšu līdzekļu izlietojums ir paredzēts pašvaldības budžetā un vai tā izpilde ir iespējama (attiecīgā budžeta programma nav izpildīta).

Ņemot vērā pašvaldības domes 2022. gada 23. septembra sēdē konstatēto, ka Finanšu pārvaldes vadītāja nav informēta, ka jau 2022. gadā tiek atsākti būvdarbi, no kā secināms, ka Finanšu pārvalde vismaz līdz domes 2022. gada 23. septembra sēdei nav varējusi pildīt savas saistošo noteikumu Nr. 13 otrajā daļā noteiktās funkcijas saskaņot lēmuma projektu vai sniegt rakstveida atzinumu par lēmuma projektu, kura izpilde saistīta ar pašvaldības finanšu līdzekļu izlietošanu, kopsakarā ar faktu, ka jautājums par projekta realizēšanas turpināšanai nepieciešamajiem finanšu līdzekļiem pašvaldības 2022. gada budžetā tiek skatīts 2022. gada 23. septembra sēdē, ir secināms, ka domes priekšsēdētājs ir 2022. gada 9. septembrī pašvaldības vārdā parakstījis līgumu Nr. 3.7.6.1/11 ar SIA “Arčers” bez finansiāla seguma.

Ņemot vērā minēto, ir secināms, ka domes priekšsēdētājs ar veiktajām darbībām ir pārkāpis **Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmajā daļā nostiprināto valsts pārvaldes principu, kā arī “Likuma par budžetu un finanšu vadību” 1. panta otro daļu, likuma “Par pašvaldībām” 62. panta 4. punktu (šobrīd – Pašvaldību likuma 17. panta trešās daļas 5. punkts) un saistošo noteikumu Nr. 13 16.4. apakšpunktu un 52. punktu.**

[2.2.2] 2022. gada 14. oktobrī pašvaldības domes priekšsēdētāja vietnieks pašvaldības vārdā, pamatojoties uz likumu “Par pašvaldībām” un saistošajiem noteikumiem Nr. 13, parakstīja līgumu Nr. 3.7.6.1/12 “Rēzeknes pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa” vienkāršota atjaunošana, V. Seiles iela 17, Rēzekne” par līguma cenu 1 046 170,22 *euro* bez PVN ar SIA “Latgalija”.

Pašvaldības dome par aizņēmuma Valsts kasē ņemšanu 666 920, 63 *euro* apmērā projekta “Rēzeknes pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa” vienkāršota atjaunošana, V. Seiles iela

¹⁸ Pieejams: <https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2023/06/domes-lemumi-25.05.2023-863-879.pdf>, apmeklēts 01.11.2023.

17, Rēzekne” (Nr.4.2.2.0/21/A/001) īstenošanai lēmusi 2022. gada 28. jūlija domes sēdē, pieņemot lēmumu Nr. 518 “Par aizņēmuma ņemšanu”.¹⁹

Kā iepriekš minēts, ar 2023. gada 22. augusta vēstuli Nr. 3.2.-19/13-1/2545 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības rīcības plānu finanšu krīzes pārvarēšanai” Finanšu ministrija citstarp norādīja, ka budžeta iztrūkumu pašvaldība plāno segt no 2023. gada jauniem aizņēmuma līdzekļiem: aizņēmuma budžeta un finanšu vadībai 1,34 miljonu *euro* apmērā un četriem aizņēmumiem prioritāro investīciju projektu īstenošanai kopsummā par 1,04 miljoniem *euro*, tajā skaitā pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa” atjaunošanai, kurā Centrālā finanšu un līgumu aģentūra ir apturējusi maksājumus saistībā ar augsta riska interešu konflikta iespējamību.

Saskaņā ar ministrijas rīcībā esošu informāciju Centrālā finanšu un līgumu aģentūra ir jau 2022. gada 12. jūlijā Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēmā vērsās pie pašvaldības ar secinājumu, ka, ņemot vērā Elektronisko iepirkumu sistēmā publicēto iepirkuma Nr. RPD 2021/135 “Rēzeknes pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa”, V.Seiles iela 17, Rēzekne, vienkāršota atjaunošana” gala ziņojumu un iesniegto dokumentāciju, tiek secināts, ka iepirkuma uzvarētājs ir SIA “Latgalija”, ar kuru pastāv augsts risks interešu konflikta iespējamībai. Ņemot vērā iepriekš minēto, Centrālā finanšu un līgumu aģentūra informēja pašvaldību, ka līdz Revīzijas iestādes gala vērtējuma saņemšanai par vienošanās 5.6.2.0/18/I/005 konstatēto, aģentūra, lai nodrošinātu finanšu risku vadību, neveiks iesniegto avansa, starposma un/vai noslēguma maksājuma pieprasījumu apmaksu.

Neskatoties uz faktu, ka Centrālā finanšu un līgumu aģentūra ir apturējusi maksājumus līdz lietas apstākļu par iespējamu augsta riska interešu konfliktu noskaidrošanai un par šo faktu informējusi pašvaldību, pašvaldības dome 2022. gada 28. jūlijā ir pieņēmusi lēmumu Nr. 518 “Par aizņēmuma ņemšanu”.

2022. gada 13. decembrī pašvaldības tīmekļvietnē publiski sniegta informācija, ka ir noslēgti visi ar būvniecības darbiem saistītie līgumi, kas nepieciešami Rēzeknes pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa” renovācijas uzsākšanai. Ir paveikti sagatavošanās darbi, saņemta būvatļauja un tuvākajā laikā ir plānots uzsākt darbus.²⁰ 2023. gada 17. martā sniegta informācija, ka kopš februāra beigām Rēzeknes pirmsskolas izglītības iestādē “Rotaļa” notiek atjaunošanas darbi.²¹

2023. gada 1. augustā publiski izskanēja informācija, ka no pašvaldības budžetā trūkstošajiem 4 miljoniem *euro* 1,5 miljoni *euro* ir iesaldētā ES fondu nauda. Līdz ar to apstājušies siltināšanas un remontdarbi pirmsskolas izglītības iestādē “Rotaļa”. [...] jau 2021. gadā Revīzijas iestādes ziņojumā norādīts uz interešu konflikta risku, kas ietver arī reputācijas risku.²²

2023. gada 2. augustā arī pašvaldība publiski sniegusi informāciju, ka, ņemot vērā šī brīža sarežģīto situāciju, darbus nācās apturēt finansējuma trūkuma dēļ. Pagaidām nav zināms, kad varētu atsākt būvdarbus. Šobrīd PII “Rotaļa” audzēkņi, pedagogi un tehniskais personāls ir pārcelti uz vairākām citām pilsētas pirmsskolas izglītības iestādēm, kas sagādā neērtības gan bērniem, gan vecākiem, gan arī pedagogiem.²³ Kā iepriekš minēts, lai uzlabotu finanšu situāciju, rīcības plāna 5. punktā, kas paredzēja sagatavot un iesniegt iesniegumus aizņēmumu saņemšanai četriem prioritārajiem projektiem par kopējo summu 1 042 119 *euro*, pašvaldība tostarp ietvērusi aizņēmumu projekta “Rēzeknes pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa” vienkāršota atjaunošana, V. Seiles iela 17, Rēzekne” realizēšanai.

Tādējādi ir secināms, ka pašvaldības domes priekšsēdētāja vietnieks, apzinoties, ka, lai nodrošinātu finanšu risku vadību, Centrālā finanšu un līgumu aģentūra neveiks iesniegto avansa, starposma un/vai noslēguma maksājuma pieprasījumu apmaksu, par ko aģentūra informēja

¹⁹ Pieejams: <https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2022/07/domes-lemumi-28072022-517-531.pdf>, apmeklēts 30.10.2023.

²⁰ Pieejams: <https://rezekne.lv/2022/12/tuvakaja-laika-tiks-uzsakta-pii-rotala-renovacija/>, apmeklēts 30.10.2023.

²¹ Pieejams: <https://rezekne.lv/2023/03/pii-rotala-uzsakti-komunikaciju-pieslegumu-darbi/>, apmeklēts 30.10.2023.

²² Pieejams: <https://zinas.tv3.lv/latvija/aizdomas-par-interesu-konfliktu-apturets-es-fondu-finansejums-rezeknes-berndarza-remontdarbiem/>, apmeklēts 30.10.2023.

²³ Pieejams: <https://rezekne.lv/2023/08/aptureti-pii-rotala-renovācijas-darbi/>, apmeklēts 30.10.2023.

pašvaldību jau 2022. gada 12. jūlijā, ir parakstījis pašvaldības domes 2022. gada 28. jūlija lēmumu Nr. 518 “Par aizņēmuma ņemšanu” un 2022. gada 14. oktobra līgumu ar SIA “Latgalija”, **pārkāpjot “Likuma par budžeta un finanšu vadību” 1. panta otro daļu** daļā, kas noteic, ka laika posmā, kuram paredzēti līdzekļi to valsts pienākumu izpildei, kuru finansēšana noteikta ar likumdošanas aktiem, budžetā ir jānodrošina, lai izdevumus segtu atbilstoši ieņēmumi.

Lai arī līgumu ar SIA “Latgalija” 2022. gada 14. oktobrī pašvaldības vārdā ir parakstījis pašvaldības domes priekšsēdētāja vietnieks, jo gadījumā, ja līgumu būtu parakstījis pašvaldības domes priekšsēdētājs, būtu nekavējoties un pārliecinoši konstatējams interešu konflikts, kas šobrīd definēts kā “iespējams” un joprojām tiek izvērtēts, kā arī saskaņā ar pašvaldības domes 2022. gada 28. jūlija sēdes protokolu Nr. 44 pašvaldības domes priekšsēdētājs nav piedalījies lēmuma Nr. 518 pieņemšanā, jo atradies atvaļinājumā, pašvaldības domes priekšsēdētāja atbildība attiecībā uz situāciju ar projektu par pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa” atjaunošanu izriet no likuma “Par pašvaldību budžetiem” 15. panta 2. punkta. Apstākļi, kas ir bijuši pamatā faktam, ka attiecībā uz līguma parakstīšanu ar SIA “Latgalija” un pašvaldības domes 2022. gada 28. jūlija lēmuma Nr. 518 parakstīšanu pašvaldības domes vārdā ir rīkojies domes priekšsēdētāja vietnieks, nevar atcelt pašvaldības domes priekšsēdētāja atbildību ilgtermiņā, kas noteikta ar likumu.

Kā iepriekš minēts, likuma “Par pašvaldību budžetiem” 15. panta 2. punkts noteic, ka domes priekšsēdētājs ir atbildīgs par pašvaldības budžeta izpildes procesa organizāciju un vadību atbilstoši “Likumam par budžetu un finanšu vadību”. Saskaņā ar “Likuma par budžetu un finanšu vadību” 46. panta pirmo daļu [...] pašvaldību [...] vadītāji ir atbildīgi par šajā likumā noteiktās kārtības un prasību ievērošanu, izpildi un kontroli, kā arī par budžeta līdzekļu efektīvu un ekonomisku izlietošanu atbilstoši paredzētajiem mērķiem.

Lai arī projekta par pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa” atjaunošanu realizēšana uzsākta 2023. gada februāra beigās un būvdarbi joprojām nav pabeigti, jo šobrīd tie ir apturēti sakarā ar finanšu līdzekļu trūkumu, ir secināms, ka domes lēmuma Nr. 518 par aizņēmuma ņemšanu pieņemšana 2022. gada 28. jūlijā un līguma ar SIA “Latgalija” parakstīšana 2022. gada 14. oktobrī ir divas īslaicīgas epizodes, ko domes priekšsēdētāja atrašanās interešu konflikta situācijā un atrašanās atvaļinājumā ietekmē ir realizējis domes priekšsēdētāja vietnieks, projektam ir ilgtermiņa raksturs. Tādēļ, ņemot vērā ar likumu noteikto domes priekšsēdētāja atbildību par pašvaldības budžeta un finanšu vadību un visas turpmākās darbības, kas ir notikušas projekta realizēšanas laikā, ieskaitot faktu, ka būvdarbi ir apturēti tieši no Centrālās finanšu un līgumu aģentūras pieprasītā un nesāņemtā aizņēmuma dēļ, par kura atteikumu pašvaldība bija informēta jau publiskā iepirkuma par būvdarbu veikšanu izsludināšanas laikā, pašvaldības **domes priekšsēdētājs ir atbildīgs par izdarīto likuma “Par pašvaldību budžetiem” 15. panta 2. punkta un “Likuma par budžetu un finanšu vadību” 46. panta pirmās daļas pārkāpumu**, kas izpaudies kā bezdarbība, kā rezultātā pašvaldība, līdzīgi kā gadījumā ar projekta “Rēzeknes rekreācijas centra izveide tūrisma attīstībai” realizēšanu, ir uzņēmusies saistības bez finanšu seguma, kā rezultātā apturēti būvdarbi.

Šādas rīcības rezultātā ir ne tikai pieļauti ārējo normatīvo aktu prasību pārkāpumi par pašvaldības budžeta un finanšu vadību, bet arī negatīvi ietekmētas pašvaldības iedzīvotāju intereses, kas ir pretrunā principam, ka pašvaldība, kurai ir iedzīvotāju ievēlēta lēmējinstītūcija – dome – nodrošina tai tiesību aktos noteikto funkciju un uzdevumu izpildi savas administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs [...]. Pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu aizskārumu apliecina fakts, ka iedzīvotāji ir saistībā ar būvdarbu apturēšanu vērsušies arī ministrijā, norādot, ka kopš remontdarbu uzsākšanas un līdz šim (iesnieguma iesniegšanas brīdim 2023. gada 31. augustā) audzēkņi saskaras ar vairākām neērtībām un šķēršļiem. [...] Tas rada neparedzētas papildu izmaksas ģimeņu budžetam, ko ietekmē bērnu izvietošana citās pilsētas pirmsskolas izglītības iestādēs. Lielai daļai no bērniem nācās atrasties nepiemērotās telpās, kur nebija viegli pieejamas elementārās ikdienas pamatlīetas, piemēram, telpās (zālēs), kas pielāgotas grupas vajadzībām, bet nav pieejamas sanitārās telpas – tualetes un izlietnes, kur bērni var nomazgāt rokas pēc nepieciešamības un ievērot elementārās higiēnas prasības. Vasaras periodā,

apvienojot grupas, vairākkārt nācās mainīt pirmsskolas izglītības iestādes (2-3 dažādas pirmsskolas izglītības iestādes). Tas rada bērniem psihoemocionālas traumas, augstu stresu un neērtības vecākiem Diemžēl no pašvaldības domes un tās priekšsēdētāja netika saņemti skaidrojumi vai atbildes par turpmāko pirmsskolas izglītības iestādes “Rotaļa” un audzēkņu likteni.

Tādējādi papildus iepriekš minētajam ir konstatējams, ka ar projekta ietvaros pieņemtajiem lēmumiem par saistību uzņemšanos bez finansiāla seguma un turpmākajā periodā realizēto bezdarbību no pašvaldības domes priekšsēdētāja puses ir pieļauts arī pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu aizskārums.

[2.3] Pirmais pasākums, kas tika paredzēts pašvaldības rīcības plānā, bija izmaiņas pašvaldības iestāžu amatu sarakstos (kopējais amatu vienību skaits, kuras skar štatu optimizācijas pasākumi, – 59,4; plānoto izdevumu samazinājums 2023. gadā – 168 775 *euro*, 2024. gadā – 847 017 *euro*.

Rīcības plāna 1. punktā ietverts pasākums “Izmaiņas Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības iestāžu amatu sarakstos”, kas paredz kopējo amatu vienību skaitu samazināt par 59,4 amatu vienībām, no kā kopsakarā ar publiski iepriekš izskanējušo informāciju²⁴ secināms, ka joprojām tika plānots samazināt tostarp pašvaldības pārvaldē “Sociālais dienests” stādojošo darbinieku skaitu, kas varētu draudēt ar krīzi sociālajā jomā.

Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 9. punkts noteic, ka viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir nodrošināt iedzīvotājiem atbalstu sociālo problēmu risināšanā, kā arī iespēju saņemt sociālo palīdzību un sociālos pakalpojumus.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma (turpmāk – SPSP likums) 10. panta pirmo daļu, lai nodrošinātu iedzīvotāju vajadzību profesionālu izvērtēšanu un kvalitatīvu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu, katrā pašvaldībā jābūt vismaz vienam sociālā darba speciālistam uz katrām tūkstoš iedzīvotājiem.

Labklājības ministrija 2023. gada 31. jūlija vēstulē pašvaldībai Nr. 21-13/1112 “Par darbinieku skaita iespējamo samazinājumu Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības pārvaldē “Sociālais dienests”” norādīja, ka saskaņā ar Oficiālās statistikas portālā²⁵ esošo informāciju uz 2022. gada 1. janvāri Rēzeknes valstspilsētā bija 26 481 iedzīvotājs un tikai 17 sociālie darbinieki un trīs sociālie rehabilitētāji, kas nozīmē, ka SPSP likumā noteiktā norma jau šobrīd netiek izpildīta. Labklājības ministrija norādīja pašvaldībai, ka uzskata par nepieļaujamu jau tā nozarē trūkstošo darbinieku skaita samazināšanu un aicināja pašvaldības domi, lemjot par rīcības plānu pilsētas finansiālās situācijas uzlabošanai, ievērot normatīvajos aktos noteikto un saglabāt sociālā dienesta kapacitāti un darbinieku skaitu, rodot citas iespējas budžeta ekonomijai.

2023. gada 8. septembra vēstulē ministrijai Nr. 21-22/1307 “Par situāciju ar sociālo darbinieku skaitu Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā” Labklājības ministrija norāda, ka saskaņā ar tās rīcībā esošo informāciju sociālā darba speciālistu skaits pašvaldības pārvaldē “Sociālais dienests” jau ilgstoši ir bijis neatbilstošs SPSP likuma 10. panta pirmās daļas prasībām: 2018. un 2019. gadā – 14 speciālisti no nepieciešamā minimālā skaita 28; 2020. gadā – 18 speciālisti no nepieciešamā minimālā skaita 27; 2021. un 2022. gadā – 20 speciālisti no nepieciešamā minimālā skaita 27.

Labklājības ministrija norāda, ka, ņemot vērā to, ka SPSP likuma 10. panta pirmā daļa paredz minimālās prasības sociālā darba speciālistu skaitam sociālajā dienestā, lai pašvaldībā varētu nodrošināt iedzīvotāju vajadzību profesionālu izvērtēšanu un kvalitatīvu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu, tad attiecīgajai normai neatbilstošs sociālā darba speciālistu skaits ir uzskatāms par kritisku pašvaldības autonomās funkcijas izpildei sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu jomā un vēl lielāks sociālā darba speciālistu skaita samazinājums nav pieļaujams.

²⁴ Skat., piemēram, <https://zinatv3.lv/latvija/politika/rezeknes-dome-plano-atlaist-aptuveni-60-darbiniekus/>, apmeklēts 15.08.2023.

²⁵ Oficiālās statistikas portāls. Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaitis/247-iedzivotaju-skaitis-un-ta-izmainas?themeCode=IR>, apmeklēts 08.08.2023.

Tādējādi ir secināms, ka pašvaldībā **jau ilgstoši ir ticis realizēts SPSP likuma 10. panta pirmās daļas prasību pārkāpums**, kas ir uzskatāms par kritisku pašvaldības autonomās funkcijas nodrošināt iedzīvotājiem atbalstu sociālo problēmu risināšanā, kā arī iespēju saņemt sociālo palīdzību un sociālos pakalpojumus, izpildei, proti, pie pašvaldības 2023. gada budžeta deficīta 3,9 miljonu apmērā pašvaldības dome ar 2023. gada 10. augusta sēdē pieņemto lēmumu Nr. 904 “Par rīcības plāna apstiprināšanu” ir apzināti lēmusi līdztiskus citu pašvaldības administrācijas amata vienību skaita samazināšanai par pašvaldības pārvaldes “Sociālais dienests” darbinieku skaita samazināšanu, kopējo izdevumu samazinājumu 2023. gadā aprēķinot 168 775 euro apmērā, ar šādu lēmumu būtiski palielinot jau tā ilgstoši realizētā SPSP likuma 10. panta pirmās daļas prasību pārkāpuma apmēru.

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 2. panta pirmo daļu pašvaldība patstāvīgi nodrošina tai tiesību aktos noteikto funkciju un uzdevumu izpildi savas administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs un ir atbildīga par to.

Pašvaldību likuma 17. panta trešās daļas 1. punkts noteic, ka domes priekšsēdētājs vada domes darbu un pārstāv pašvaldības intereses, tostarp pārstāv domi tās sēžu starplaikos. Šā panta trešās daļas 2. punkts noteic, ka domes priekšsēdētājs vada domes sēdes un paraksta domes lēmumus.

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 37. panta piekto daļu domes sēdes vadītājs paraksta domes lēmumu piecu darbdienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas. Šā panta sestā daļa noteic, ka domes sēdes vadītājam ir tiesības atteikties parakstīt domes lēmumu. Šādā gadījumā domes priekšsēdētājam ir pienākums sasaukt domes ārkārtas sēdi, kurā attiecīgais lēmums tiek izskatīts atkārtoti.

2023. gada 10. augusta sēdē pieņemto lēmumu Nr. 904 “Par rīcības plāna apstiprināšanu” ir parakstījis domes priekšsēdētājs Aleksandrs Bartaševičs.

Ņemot vērā minēto, secinu, ka **domes priekšsēdētājs Aleksandrs Bartaševičs ir atbildīgs par SPSP likuma 10. panta pirmās daļas prasību pārkāpumu**, jo, vadot domes darbu, 2023. gada 10. augusta domes sēdē ir parakstījis lēmumu, kas citstarp paredz jau tā SPSP likuma 10. panta pirmās daļas prasībām ilgstoši neatbilstošā sociālo darbinieku skaita samazinājumu.

[2.4] 2023. gada 1. novembrī ministrija saņēma Izglītības un zinātnes ministrijas 2023. gada 1. novembra vēstuli Nr. 4-4.1e/29/2990 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības normatīvā akta pretrunu ar ārējo normatīvo aktu”.

Izglītības un zinātnes ministrija norāda uz pašvaldības 2023. gada 5. oktobrī apstiprinātā normatīvā akta “Kārtība, kādā aprēķina un sadala valsts budžeta mērķdotāciju un pašvaldības dotāciju Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības izglītības iestādēm pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām” (turpmāk – iekšējā kārtība) neatbilstību Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumu Nr. 445 “Pedagogu darba samaksas noteikumi” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 445) regulējumam attiecībā uz pedagoga darba slodzes sadalījumu, kas tādējādi pasliktina nodarbinātības apstākļus pašvaldības pedagogiem.

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 445 32.1. apakšpunktu vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem darba slodze ir 36 stundas nedēļā ar slodzes sadalījumu: kontaktstundām mācību priekšmetu vadīšanai līdz 65% (līdz 23,4 stundām) un citiem pedagoga pienākumiem – ne mazāk kā 35% (ne mazāk kā 12,6 stundas) no pedagoga nedēļas darba slodzes. Pašvaldības iekšējā kārtībā ir iekļauts 2. pielikums, kurā veikts nekorekts aprēķins, ir aprēķināta pedagoga darba slodzes proporcija nevis nedēļas ietvarā, bet gada ietvarā, kā rezultātā pedagogiem atkarībā no mācību priekšmetiem, kurus viņi māca, no 36 darba stundām nedēļā tiek noteiktas no 25 līdz 28 kontaktstundām mācību stundu vadīšanai.

MK noteikumi Nr. 445 pieļauj, ka var palielināt kontaktstundu skaitu mācību stundu vadīšanai, bet tikai izglītības iestādes vadītājam un pedagogam savstarpēji vienojoties, nevis nosakot pašvaldības iekšējos noteikumos pedagoga slodzē palielinātu kontaktstundu skaitu mācību stundu vadīšanai.

Iepazīstoties ar iekšējiem noteikumiem, kas apstiprināti ar pašvaldības domes 2023. gada 5. oktobra lēmumu Nr. 990 (protokols Nr. 79, 2. punkts), ir secināms, ka saskaņā ar 2. pielikumu atkarībā no mācību priekšmetiem pedagogiem ir noteikts šāds kontaktstundu skaits:

- 1) matemātika, valodu mācību priekšmeti, literatūra – 25;
- 2) fizika, ķīmija, bioloģija, vēsture, vēsture un sociālās zinātnes, sociālās zinātnes – 26;
- 3) ģeogrāfija, dabaszinības, sociālās zinības, dizains un tehnoloģijas, inženierzinības, datorika, kultūra un māksla, sociālās zinības un vēsture, programmēšana – 27;
- 4) citi mācību priekšmeti (mūzika, teātra māksla, vizuālā māksla, sports un veselība, kultūras pamati u. c.) – 28.

Pašvaldību likuma 50. panta pirmā daļa noteic, ka dome un pašvaldības administrācija iekšējos normatīvos aktus izdod likumā noteiktajā kārtībā.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 72. panta trešā daļa noteic, ka iekšējam normatīvajam aktam ir jāatbilst ārējiem normatīvajiem aktiem, vispārējiem tiesību principiem (to skaitā valsts pārvaldes principiem un administratīvā procesa principiem) un starptautisko tiesību normām, kā arī iekšējiem normatīvajiem aktiem, kurus izdevusi augstāka iestāde vai amatpersona.

Nemot vērā minēto, ir secināms, ka pašvaldības dome 2023. gada 5. oktobrī ir pieņēmusi lēmumu Nr. 990, kas neatbilst MK noteikumu Nr. 445 32.1. apakšpunktam un kas tādējādi atzīstams par prettiesisku.

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 17. panta trešās daļas 2. punktu domes priekšsēdētājs vada domes sēdes un paraksta domes lēmumus. Pašvaldības domes priekšsēdētājs ir parakstījis arī 2023. gada 5. oktobra lēmumu Nr. 990.

Tādējādi pašvaldības **domes priekšsēdētājs ir atbildīgs** par ar pašvaldības domes 2023. gada 5. oktobra lēmuma Nr. 990 pieņemšanu, ar ko apstiprināti iekšējie noteikumi, izdarīto **MK noteikumu Nr. 445 32.1. apakšpunkta prasību pārkāpumu**, jo parakstīja minēto lēmumu, neizmantojot savas Pašvaldību likuma 37. panta sestajā daļā nostiprinātās tiesības atteikties parakstīt domes lēmumu.

[2.5] Rīcības plāna 2. punkts ir par izmaiņām pašvaldības saistošajos noteikumos, 2.1.-2.4. apakšpunkts, par saistošajiem noteikumiem sociālās drošības un bērnu tiesību aizsardzības jautājumos.

Saskaņā ar Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9. panta pirmās daļas 4. punktu pašvaldību saistošie noteikumi ir ārējie normatīvie akti, kas, normatīvu aktu juridiskā spēka hierarhijā ir ar zemāku juridisko spēku, nekā Latvijas Republikas Satversme, likumi un Ministru kabineta noteikumi.

Pašvaldību likuma 10. panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka tikai domes kompetencē ir izdot saistošos noteikumus, tostarp pašvaldības nolikumu, kā arī saistošos noteikumus par pašvaldības budžetu un teritorijas plānojumu. Šā likuma 44. panta pirmā daļa noteic, ka dome atbilstoši likumā vai Ministru kabineta noteikumos ietvertam pilnvarojumam izdod saistošos noteikumus.

[2.5.1] Saskaņā ar rīcības plānā norādīto pašvaldības dome ir plānojusi izmaiņas saistošajos noteikumos par braukšanas maksas atvieglojumiem pilsētas sabiedriskajā transportā, izslēdzot šādas kategorijas: personas, kuru apgādībā ir bērni līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai, un personas, kuru mēneša vidējie ienākumi pēdējos 12 mēnešos nepārsniedz 90% no vidējās darba samaksas. Paredzētas jaunas pasažieru kategorijas: daudz bērnu ģimenes locekļi un pirmsskolas vecuma bērni neatkarīgi no deklarētās dzīvesvietas. Provizoriski gada griezumā plānotais izdevumu samazinājums ir aptuveni 150 000 *euro*.

Konkrētie saistošie noteikumi ir publicēti atbilstoši Pašvaldību likuma 47. panta pirmās daļas prasībām, kas noteic, ka saistošos noteikumus un to paskaidrojuma rakstu izsludina, tos publicējot oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis": pašvaldības domes 2023. gada 24. augusta

saistošie noteikumi Nr. 8 “Par braukšanas maksas atvieglojumiem Rēzeknes pilsētas sabiedriskajā transportā” (turpmāk – saistošie noteikumi Nr. 8).²⁶

Vienlaikus jānorāda, ka Pašvaldību likuma 47. panta otrā daļa noteic, ka dome triju darbdienu laikā pēc parakstīšanas rakstveidā nosūta atzinuma sniegšanai ministrijai šā likuma 45. pantā minētos saistošos noteikumus, kā arī saistošos noteikumus sociālās drošības un bērnu tiesību aizsardzības jautājumos un par pašvaldības nodevu un nodokļu likmēm un to paskaidrojuma rakstu [..].

Ņemot vērā, ka saistošie noteikumi Nr. 8 nosaka pasažieru kategorijas, kuras ir tiesīgas saņemt braukšanas maksas atvieglojumus Rēzeknes pilsētas sabiedriskajā transportā, kā arī šo atvieglojumu apmēru,²⁷ konkrētie saistošie noteikumi skar sociālās drošības un bērnu tiesību aizsardzības jautājumus. Tomēr ministrijai atzinuma sniegšanai saskaņā ar Pašvaldību likuma 47. panta otro daļu saistošie noteikumi Nr. 8 nav nosūtīti.

Tādējādi ir secināms, ka saistošie noteikumi Nr. 8 ir izdoti, pārkāpjot Pašvaldību likuma 47. panta otro daļu.

Augstākās tiesas Senāts norādījis, ka domes priekšsēdētāja pienākumi ir nesaraunami saistīti ar pašvaldībai normatīvajos aktos noteiktajām funkcijām un uzdevumiem. Tādējādi domes priekšsēdētājam ir svarīgi apzināties, kādas funkcijas un pienākumi pašvaldībai noteikti normatīvajos aktos, un viņam kā pašvaldības vadītājam ir jāvada domes darbs tā, lai normatīvajos aktos noteiktās pašvaldības funkcijas un pienākumi tiktu pienācīgi izpildīti. Minētais izriet no domes priekšsēdētāja amata būtības.²⁸

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 10. panta pirmās daļas 1. punktu tikai domes kompetencē ir izdot saistošos noteikumus, tostarp pašvaldības nolikumu, kā arī saistošos noteikumus par pašvaldības budžetu un teritorijas plānojumu.

Ņemot vērā minēto, ir atzīstams, ka **domes priekšsēdētājs kā domes darba vadītājs** ir atbildīgs par to, ka saistošie noteikumi Nr. 8 netika nosūtīti ministrijai atzinuma sniegšanai, tādējādi **izdarot Pašvaldību likuma 47. panta otrās daļas prasību pārkāpumu.**

[2.5.2] Ar rīcības plāna 2.3. apakšpunktā ietvertu pasākumu pašvaldības dome plānojsi atzīt par spēku zaudējušiem pašvaldības domes 2022. gada 27. janvāra saistošos noteikumus Nr. 4 “Par brīvprātīgās iniciatīvas pabalstiem Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā”. No konkrētajos saistošajos noteikumos ietvertajiem pabalstiem pašvaldības dome plānoja saglabāt pabalstu jaundzimušā aprūpei 50% apmērā no esošā pabalsta apjoma un ēdināšanas pabalstu bērnam ar invaliditāti, svītrotot pabalstu nozīmīgā dzīves jubilejā, Jaungada svētku pabalstu, svētku pabalstu politiski represētai personai vai nacionālās pretošanās kustības dalībniekam, ēdināšanas pabalstu daudz bērnu ģimenes bērnam, pabalstu pirmklasniekam, apbedīšanas pabalstu un dzīvokļa pabalstu pensionāram un/ vai personai ar invaliditāti, tādējādi 2023. gada izdevumus samazinot par aptuveni 95 397 euro.

2023. gada 12. septembrī stājās spēkā pašvaldības domes 2023. gada 24. augusta saistošie noteikumi Nr. 7 “Par brīvprātīgās iniciatīvas pabalstiem Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā” (turpmāk – saistošie noteikumi Nr. 7).²⁹

Vienlaikus ar saistošajiem noteikumiem Nr. 7 ministrijai tika iesniegts Labklājības ministrijas 2023. gada 10. augusta viedoklis Nr. 21-22/1164 “Par saistošajiem noteikumiem”, kurā Labklājības ministrija vērsa uzmanību, ka pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas pabalsti ir būtisks atbalsts nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām – personām ar invaliditāti, zemiem ienākumiem, senioriem, ģimenēm ar bērniem, tai skaitā daudz bērnu ģimenēm, u. c. iedzīvotāju grupām. Tādējādi izstrādātajam saistošo noteikumu projektam, kurš paredz

²⁶ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/344908-par-brauksanas-maksas-atvieglajumiem-rezeknes-pilsetas-sabiedriskaja-transporta>, apmeklēts 11.10.2023.

²⁷ Saistošo noteikumu Nr. 8 1. punkts

²⁸ Augstākās tiesas Senāta 2010. gada 30. decembra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-861/2010, 10. punkts

²⁹ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/345353-par-brivpratigas-iniciativas-pabalstiem-rezeknes-valstspilsetas-pasvaldiba>, apmeklēts 11.10.2023.

pārtraukt līdz šim pašvaldības nodrošināto brīvprātīgās iniciatīvas pabalstu piešķiršanu, ir nepārprotami negatīva sociālā ietekme, kas ir arī norādīta saistošo noteikumu paskaidrojuma raksta 3. sadaļā. Labklājības ministrijas ieskatā, pašvaldības iecere atzīt par spēku zaudējušiem pašvaldības domes 2022. gada 27. janvāra saistošos noteikumus Nr. 4 “Par brīvprātīgās iniciatīvas pabalstiem Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā” ir tuvredzīga politikas plānošana, kas rada riskus veiksmīgai turpmākai pašvaldības sociālās funkcijas īstenošanai kopumā un tiešā veidā negatīvi ietekmēs pašvaldības sociāli mazaizsargāto iedzīvotāju labklājību, kā arī vietējās kopienas ilgtspējīgu attīstību. Minētajam viedoklim pievienojās arī ministrija, sniedzot atzinumu par saistošajiem noteikumiem Nr. 7.

Pašvaldību likuma 5. panta pirmā daļa noteic, ka pašvaldība savas administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs var brīvprātīgi īstenot iniciatīvas ikvienā jautājumā, ja tās nav citu institūciju kompetencē un šādu darbību neierobežo citi likumi. Šā panta trešā daļa noteic, ka brīvprātīgās iniciatīvas plāno un finansējumu to izpildei nodrošina, ja tas netraucē pašvaldības kompetencē esošo autonomo funkciju un deleģēto pārvaldes uzdevumu izpildei.

Vienlaikus saskaņā ar Pašvaldību likuma 2. panta pirmo daļu pašvaldība savu funkciju un uzdevumu izpildi nodrošina savas administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs. Likumprojekta “Pašvaldību likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) norādīts, ka prioritāra ir autonomo funkciju un deleģēto pārvaldes uzdevumu izpildes nodrošināšana, tādējādi novēršot situāciju, ka pašvaldība īsteno brīvprātīgās iniciatīvas, neskatoties uz to, ka citu tās kompetencē esošo funkciju izpildei finansējums ir nepietiekams. Katrai pašvaldībai ir pienākums izvērtēt visu sabiedrības grupu intereses un noteikt prioritātes, kā arī paredzēt saprātīgu un racionālu finansējuma sadalījumu šīm prioritātēm.³⁰

Saistošo noteikumu Nr. 7 paskaidrojuma rakstā ir norādīts, ka, ņemot vērā to, ka brīvprātīgās iniciatīvas pabalsti uzliek slogu pašvaldības budžetam, kas var traucēt pašvaldības kompetencē esošo autonomo funkciju un deleģēto pārvaldes uzdevumu izpildei, ir nepieciešams pārskatīt brīvprātīgo iniciatīvu pabalstu veidus pašvaldībā.³¹ No paskaidrojuma rakstā pieejamās informācijas nav konstatējams, kā un kādā veidā brīvprātīgo iniciatīvu izpilde traucē pašvaldības kompetencē esošo autonomo funkciju un deleģēto pārvaldes uzdevumu izpildei, vien norādīts, ka “var traucēt”. Tāpat atkārtoti jāvērs uzmanība, ka pašvaldības domes priekšsēdētāja 2023. gada 19. septembra paskaidrojumā Nr. 3.1.1.17/1052 “Par paskaidrojuma sniegšanu” atkārtoti norādīts uz pēc ministra rosinājuma sasauktajā 2023. gada 23. augusta domes ārkārtas sēdē sniegto informāciju par pašvaldības spēju pilnā apjomā pildīt autonomās funkcijas.

[2.5.3] Lai arī no šā rīkojuma [2.5.1] un [2.5.2] apakšpunkta nav tieši secināma pašvaldības domes priekšsēdētāja atbildība par izdarīto Pašvaldību likuma 47. panta otrās daļas pārkāpumu attiecībā uz saistošajiem noteikumiem Nr. 8 vai prettiesiskums attiecībā uz saistošajiem noteikumiem Nr. 7 *post factum*, tomēr šā rīkojuma ietvaros minētais norāda uz pašvaldības administrācijas, pašvaldības domes un pašvaldības domes priekšsēdētāja tiesisko nihilismu.

Pašvaldības domes 2023. gada 10. augusta lēmumā Nr. 940 “Par rīcības plāna apstiprināšanu” norādīts, ka pašvaldībai izdevumu segšanai 2023. gadā pietrūkst 3,9 miljoni *euro*. Kā norādīts minētajā lēmumā, lai iekonomētu līdzekļus, pašvaldības vadības uzdevumā iestāžu un pārvalžu vadītāji ir sagatavojuši rīcības plānā iekļautos pasākumus.

Kā iepriekš minēts, saskaņā ar rīcības plāna 2.1. un 2.3. apakšpunktu pašvaldības dome ir apstiprinājusi atsevišķu iedzīvotāju kategoriju, kam bija tiesības saņemt braukšanas maksas atvieglojumus Rēzeknes pilsētas sabiedriskajā transportā, svītrošanu no saistošajiem noteikumiem Nr. 8, un saistošo noteikumu Nr. 7 spēkā stāšanos, spēku zaudējot saistošajiem noteikumiem Nr. 4 un tādējādi vairumam gadījumu, kad iedzīvotājiem saskaņā ar saistošajiem noteikumiem Nr. 4 bija

³⁰ Pieejams:

<https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/B6E6044742C8DEF8C2258699003FE189?OpenDocument#B>, apmeklēts 11.10.2023.

³¹ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/345353-par-brivpratigas-iniciativas-pabalstiem-rezeknes-valstspilsetas-pasvaldiba>, apmeklēts 11.10.2023.

tiesības saņemt pašvaldības pabalstus, tostarp atceļot pabalstus sociāli mazaizsargāto personu grupām, un tādējādi pašvaldības 2023. gada budžeta izdevumus samazinot par 95 397 *euro* attiecībā uz pašvaldības brīvprātīgajām iniciatīvām un 150 000 *euro* gadā (vidēji 50 000 *euro* 2023. gada trešajā ceturksnī) attiecībā uz braukšanas maksas atvieglojumiem, kas kopā veido aptuveni 145 397 *euro* jeb 3,7% no 3 900 000 *euro* 2023. gada budžeta deficīta

Sociāli mazaizsargāto personu grupas ir noteiktas Ministru kabineta 2005. gada 11. janvāra noteikumu Nr. 32 “Noteikumi par sociāli mazaizsargātajām grupām” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 32) 2. punktā. Vērtējot saistošo noteikumu Nr. 7 un saistošo noteikumu Nr. 8 regulējumu kopsakarā ar MK noteikumiem Nr. 32, ir secināms, ka turpmāk braukšanas maksas atvieglojumi Rēzeknes pilsētas sabiedriskajā transportā un pašvaldības pabalsti, kas tika piešķirti brīvprātīgo iniciatīvu ietvaros, turpmāk netiks nodrošināti šādām sociāli mazaizsargāto personu grupām: ģimenes, kuras audzina trīs un vairāk bērnus – attiecībā uz saistošajiem noteikumiem Nr. 7 (MK noteikumu Nr. 32 2.1. apakšpunkts), nepilnās ģimenes (2.2. apakšpunkts), invalīdi (2.3. apakšpunkts), personas virs darbības vecuma (2.4. apakšpunkts), politiski represētās personas (2.10. apakšpunkts), bērni (2.15. apakšpunkts).

Eiropas vietējo pašvaldību hartas 3. panta pirmā daļa noteic, ka vietējā pašvaldība nozīmē vietējās varas tiesības un spēju likumā noteiktajās robežās regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietu daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs. Saskaņā ar Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4. panta trešo daļu pamatā valsts pienākumus pēc iespējas realizē tā vara, kas atrodas vistuvāk pilsoņiem. Tādējādi ir secināms, ka pašvaldība atrodas vistuvāk iedzīvotājiem, turklāt tās darbības mērķis ir vērsts uz konkrētās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu realizēšanu, tostarp labklājības jomā.

Lai arī ministrija saskaņā ar Pašvaldību likuma 47. panta otro daļu izvērtē pašvaldību saistošo noteikumu tiesiskumu, pašvaldības domei ir būtiski vērtēt tostarp izdoto tiesību normu lietderību un samērīgumu. Ņemot vērā šā rīkojuma [2.5.2] apakšpunktā konstatēto attiecībā uz faktu, ka pašvaldības dome nav argumentējusi, kādā veidā un apjomā saistošajos noteikumos Nr. 4 iekļautie brīvprātīgās iniciatīvas pabalsti kavēja pašvaldību autonomo funkciju un deleģēto pārvaldes uzdevumu izpildē, ir objektīvi atzīstama ar saistošo noteikumu Nr. 7 un saistošo noteikumu Nr. 8 pieņemšanu radītā negatīvā sociālā ietekme, kas, kā norādīts Labklājības ministrijas 2023. gada 10. augusta vēstulē Nr. 21-22/1164 “Par saistošajiem noteikumiem”, tiešā veidā negatīvi ietekmēs pašvaldības sociāli mazaizsargāto iedzīvotāju labklājību, kā arī vietējās kopienas ilgtspējīgu attīstību.

[2.6] Valsts valodas centrs ar 2023. gada 21. septembra vēstuli Nr. 4-1.2/1432 “Par Aleksandra Bartaševiča pieļautiem Valsts valodas likuma pārkāpumiem”, pamatojoties uz Pašvaldību likuma 64. panta otro daļu, ir informējis ministriju par konstatētiem Valsts valodas likuma pārkāpumiem pašvaldības domes priekšsēdētāja darbībā.

Sniegta informācija, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs, *Facebook* kontā sniedzot sabiedrības informēšanai paredzēto informāciju svešvalodā, ir pārkāpis Valsts valodas likuma 21. panta pirmās daļas prasības. Par konstatēto pārkāpumu Valsts valodas centrs uzsāka administratīvā pārkāpuma procesu un piemēroja pašvaldības domes priekšsēdētājam administratīvo sodu.

Valsts valodas likuma 21. panta pirmās daļas pirmais teikums noteic, ka valsts un pašvaldību iestāžu, tiesu un tiesu sistēmai piederīgo iestāžu, valsts un pašvaldību uzņēmumu, kā arī uzņēmēj sabiedrību, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, sabiedrības informēšanai paredzētā informācija sniedzama tikai valsts valodā, izņemot šā panta piektajā daļā noteiktos gadījumus. Saskaņā ar Valsts valodas likuma 21. panta piekto daļu, ievērojot šā likuma mērķi un šā likuma 2. pantā ietvertu valodas lietošanas pamatprincipu, Ministru kabinets nosaka gadījumus, kad sabiedrības informēšanai paredzētajā sabiedrībai pieejamās vietās sniegtajā informācijā līdztekus valsts valodai pieļaujama svešvalodas lietošana. Valsts valodas likuma 21. panta piektajā daļā minētie izņēmuma gadījumi attiecībā uz Valsts valodas likuma 21. panta pirmajā daļā minētajiem subjektiem izsmeļoši uzskaitīti Ministru kabineta 2005. gada 15. februāra

noteikumu Nr. 130 "Noteikumi par valodu lietošanu informācijā" 2. punktā.

Saistībā ar Valsts valodas likuma 11. panta pirmās daļas prasību neievērošanu Valsts valodas centrs jau iepriekš pašvaldībai ir nosūtījis vēstuli,³² kurā sniedzis Valsts valodas likuma normu skaidrojumu, kā arī saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmo daļu un 8. panta pirmo daļu un Pašvaldību likuma 17. panta trešās daļas 1. punktu pašvaldības domes priekšsēdētājam Aleksandram Bartaševičam izteicis aizrādījumu.

Valsts valodas likuma 11. panta pirmā daļa noteic, ka valsts un pašvaldību iestāžu, tiesu un tiesu sistēmai piederīgo iestāžu, valsts un pašvaldību uzņēmumu, kā arī uzņēmējdarbību, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, rīkotie pasākumi notiek valsts valodā. Ja pasākumā tiek lietota svešvaloda, rīkotājs nodrošina tulkojumu valsts valodā.

Ievērojot Valsts valodas centra norādīto, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs abus administratīvā pārkāpuma lietā pieņemtos lēmumus par soda piemērošanu ir pārsūdzējis, un secinot, ka tādējādi galējais nolēmums vēl nav pieņemts, tomēr vienlaikus ņemot vērā valsts valodas konstitucionālo statusu, kas nostiprināts Satversmes Preambulā un 4. pantā, šā rīkojuma ietvaros Valsts valodas centra sniegtā informācija iekļauta, jo tā norāda uz pašvaldības domes priekšsēdētāja attieksmi pret valstī pastāvošo tiesisko kārtību kopumā.

[2.7] Valsts pārvaldes iekārtas likuma 30. panta otrā daļa noteic, ka attiecībā uz pastarpinātās pārvaldes iestādi piemērojami šā likuma 15. panta trešās, ceturtās, piektās un sestās daļas un 17. panta pirmās un otrās daļas noteikumi. Savukārt minētā likuma 17. panta pirmā daļa noteic, ka iestādes vadītājs organizē iestādes funkcijas pildīšanu un atbild par to, vada iestādes administratīvo darbu, nodrošinot tā nepārtrauktību, lietderību un tiesiskumu.

Tādējādi ir secināms, ka, nenodrošinot pašvaldības domes 2023. gada 10. februāra lēmuma Nr. 747 "Par Rēzeknes valstspilsētas domes saistošo noteikumu Nr. 1 "Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžetu 2023.gadam" apstiprināšanu" atbilstību likuma "Par pašvaldību budžetiem" 2. pantam un 15. panta 2. punktam un "Likuma par budžetu un finanšu vadību" 1. panta otrajai daļai, 2023. gada 22. jūnija lēmuma Nr. 893 "Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības saistošo noteikumu Nr. 3 "Grozījumi Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības 2023. gada 10. februāra noteikumos Nr. 1 "Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžetu 2023.gadam"" apstiprināšanu" atbilstību likuma "Par pašvaldību budžetiem" 15. panta 1. punktam, 2023. gada 15. augusta lēmuma Nr. 941 "Par īstermiņa aizņēmumu budžeta un finanšu vadībai" un lēmuma Nr. 942 "Par aizņēmuma ņemšanu 2023.gada prioritāro investīciju projektu īstenošanai" atbilstību likuma "Par pašvaldību budžetiem" 22. panta pirmajai daļai, domes priekšsēdētājs nav ievērojis Valsts pārvaldes iekārtas likuma 17. panta pirmajā daļā noteiktās prasības, kaut gan viņam bija iespēja, izmantojot savas Pašvaldību likuma 37. panta sestajā daļā noteiktās tiesības, atteikties parakstīt domes lēmumus.

[2.8] Ar ministrijas 2023. gada 30. augusta vēstuli Nr. 1-132/4975 "Par papildu informācijas sniegšanu" ministrija pieprasīja pašvaldībai sniegt papildu informāciju tai, kas tika pieprasīta ar ministrijas 2023. gada 16. augusta vēstuli Nr. 1-132/4739.

Ministrija lūdza pašvaldību līdz 2023. gada 7. septembrim iesniegt vēstulē norādītu informāciju:

- 1) domes un finanšu komitejas sēžu protokolus par 2021. gada otro pusi (jūlijs-decembris) un 2022. gadu, 2023. gada 27. janvāra domes sēdes protokolu, 2023. gada janvāra finanšu komitejas sēdes protokolu, 2023. gada 22. jūnija domes sēdes lēmumus, 2023. gada augusta domes sēžu un finanšu komitejas sēžu protokolus un lēmumus, jo tie nav pieejami pašvaldības tīmekļvietnē, kā arī domes 2023. gada 23. augusta ārkārtas sēdes protokolu;
- 2) zvērināta revidenta ziņojumus par pašvaldības publiskajiem pārskatiem par 2021.-2022. gadu;
- 3) par pašvaldības noslēgtajiem līgumiem, kas radījuši pašvaldības finanšu situācijas

³² 2023. gada 12. jūlija vēstule Nr. 4-1.2/1033

- pasliktināšanos;
- 4) iekšējos normatīvos aktus, kas attiecas uz budžeta pieņemšanu pašvaldībā;
 - 5) informāciju par uzsāktajiem, īstenotajiem un plānotajiem projektiem no 2021. gada 1. jūlija, kuru īstenošanai pašvaldībai nācies uzņemt saistības, tostarp kredītsaistības, kas pārsniedz 100 000 *euro*, pievienojot arī visus pašvaldības institūciju lēmumus, kas attiecas uz finansējumu šiem projektiem, kā arī secīgi skaidrot pieņemtos lēmumus, tostarp pašvaldības budžeta stāvokli uz lēmumu pieņemšanas brīdi un pēc sešiem mēnešiem.

Jānorāda, ka informācija par pašvaldības noslēgtajiem līgumiem, kas radījuši pašvaldības finanšu pasliktināšanos, nav iesniegta līdz šā rīkojuma sagatavošanas brīdim, kā arī nav sniegta informācija par ministrijas likumīgo prasību neizpildes iemesliem, tādējādi ierobežojot ministrijas iespējas efektīvi izmantot Pašvaldību likuma 64. panta pirmajā daļā nostiprināto pašvaldību darbības pārraudzības instrumentu, kas pašvaldības faktiskajā situācijā ir nepieļaujama rīcība, ņemot vērā nepieciešamību ātrai un efektīvai rīcībai ar mērķi uzlabot pašvaldības finanšu situāciju.

Kā iepriekš minēts, ministra rosinātajā 2023. gada 23. augusta domes ārkārtas sēdē netika sniegta skaidra atbilde, kad ir konstatētas grūtības pašvaldības 2023. gada budžeta izpildē, un netika sniegta skaidra atbilde, kāda rīcība pēc problēmu konstatēšanas no domes priekšsēdētāja puses ir sekojusi. Tādējādi var secināt, ka pašvaldības darbībā raksturīgas sistemātiskas problēmas ar informācijas nesniegšanu.

Ministra tiesības pieprasīt un saņemt no pašvaldības informāciju par visiem tās darbības jautājumiem ir būtisks priekšnoteikums turpmāku uzraudzības pasākumu veikšanai. Nesniedzot pieprasīto informāciju, tiek ierobežotas ministra pārraudzības tiesības pār pašvaldības darbu. Šīs tiesības ministram tieši vai ar ministrijas starpniecību izriet no Valsts pārvaldes iekārtas likumā ietvertā pārraudzības institūta jēgas un likuma “Par pašvaldībām” (kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. decembrim), piemēram, 5. panta piektās daļas, 14. panta otrās daļas 7. punkta.³³ Minētais regulējums ir arī atspoguļots spēkā esošajā Pašvaldību likuma 64. pantā un 84. panta otrajā daļā.

Papildus gan Finanšu ministrijas 2023. gada 22. augusta vēstulē Nr. 3.2.-19/13-1/2545 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības rīcības plānu finanšu krīzes pārvarēšanai”, gan 2023. gada 11. septembra vēstulē Nr. 3.2.-19/13-1/2738 “Par finanšu stabilizācijas pieteikumu” norādīts, ka pašvaldība bieži maina atskaitēs informāciju, nesniedzot skaidru priekšstatu par pašvaldības patieso finanšu situāciju. Finanšu ministrija norāda, ka jau vairākkārt ir vērsusi pašvaldības uzmanību, ka tā regulāri sniedz atšķirīgu un kļūdainu informāciju, piemēram, atlīdzībai budžetā iztrūkstošais finansējums atšķiras, kavētie maksājumi, kas iesniegti Finanšu ministrijai par 2. ceturksni, nesakrīt ar pašvaldības ceturkšņa pārskata datiem, pašvaldības mēneša pārskatā par saistību apmēru bieži tiek mainīti dati esošajiem aizņēmumiem, kas nerada pārlicību par pašvaldības patieso saistību apmēru.

Lai arī domes priekšsēdētājs savās atbildēs ir it kā uzskaitījis iepriekš neparedzamus apstākļus, kāpēc radies iztrūkums budžetā, tomēr šādi apgalvojumi nav tikuši pamatoti ar konkrētiem finanšu datiem un aprēķiniem.

Kā atzīts tiesu praksē, lai efektīvi veiktu uzraudzības funkcijas, ir svarīga ne tikai vienas ministrijas amatpersonas iepazīšanās ar attiecīgo informāciju, bet arī turpmākais darbs ministrijā, ko iespējams pilnvērtīgi veikt, ja ministrijas rīcībā ir attiecīgā informācija.³⁴ No minētā izriet ne tikai tas, ka informācijai, kas saistīta ar valsts pārvaldes funkciju vai uzdevumu izpildi ir jābūt ministrijai pieejamai pēc attiecīga pieprasījuma veikšanas, bet arī tas, ka šādas informācijas jāatbilst faktiskiem apstākļiem. Turklāt šādas informācijas nepilnības vai neatbilstības var radīt kļūdainus secinājumus un traucēt ministrijas normatīvajos aktos noteiktai pārraudzības funkciju veikšanai.

³³ Administratīvās apgabaltiesas 2021. gada 15. jūnija spriedums lietā Nr. A420187719 (AA43-0096-21/13), 7.5.2. punkts

³⁴ Administratīvās apgabaltiesas 2021. gada 15. jūnija spriedums lietā Nr. A420187719 (AA43-0096-21/13), 7.5.2.apakšpunkts

Likuma "Par pašvaldību budžetiem" 7. pants citstarp noteic, ka pašvaldības savus budžetus izstrādā, apstiprina un izpilda patstāvīgi, ievērojot [...] arī citus likumus. Grāmatvedības likums ir vispārējais likums, kas nosaka finanšu uzskaties pamatprincipus, tai skaitā, arī attiecībā uz publiskām personām (3. panta pirmās daļas 3. punkts). Grāmatvedības likuma 2. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka likuma mērķis ir veicināt patiesu un skaidru priekšstata nodrošināšanu par uzņēmumu finansiālo stāvokli; 4. panta 2. punktā noteikts, ka grāmatvedības uzdevumi ir nodrošināt finanšu pārskatu lietotājus ar patiesu un pilnīgu informāciju par uzņēmuma mantu, saistībām, finansiālo stāvokli, saimnieciskās darbības rezultātiem un naudas plūsmu; 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka grāmatvedības kontrole ir pasākumi, kurus veic, lai kontrolētu uzņēmuma finanšu uzskaites precizitāti un ticamību, uzņēmuma mantas saglabāšanu un nodokļu aprēķināšanas pareizību, kā arī lai pārliecinātos, vai grāmatvedības sniegtā informācija ir patiesa, salīdzināma, savlaicīga, nozīmīga, saprotama un pilnīga; 6. panta otrajā daļā ir noteikts, ka grāmatvedību kārtoti tā, lai grāmatvedības jautājumos kompetenta trešā persona varētu gūt patiesu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma saistībām, mantu un finansiālo stāvokli noteiktā datumā, saimnieciskās darbības rezultātiem un naudas plūsmu noteiktā laikposmā, kā arī konstatēt katra saimnieciskā darījuma sākumu un izsekot tā norisei; 6. panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka grāmatvedības sniegtajai informācijai jābūt patiesai, salīdzināmai, savlaicīgai, nozīmīgai, saprotamai un pilnīgai.

Kā norādīts judikatūrā, [...] domes priekšsēdētājs kā iestādes vadītājs kopumā ir atbildīgs par pašvaldības darba tiesiskumu. Rīcībā ar pašvaldības budžeta līdzekļiem minēto papildus apliecina likuma "Par pašvaldību budžetiem" 15. panta 2. punktā noteiktais, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs atbild par pašvaldības budžeta izpildes procesa organizāciju un vadību atbilstoši "Likumam par budžetu un finanšu vadību", un attiecīgi "Likuma par budžetu un finanšu vadību" 46. panta pirmā daļa noteic, ka pašvaldību vadītāji ir atbildīgi par šajā likumā noteiktās kārtības un prasību ievērošanu, izpildi un kontroli, kā arī par budžeta līdzekļu efektīvu un ekonomisku izlietošanu atbilstoši paredzētajiem mērķiem. Finanšu vadība ietver visus budžeta izstrādāšanas un izpildes procesa nodrošināšanai nepieciešamos administratīvos pasākumus, ieskaitot kontroles un atbildības pasākumus ("Likuma par budžetu un finanšu vadību" 2. panta pirmā daļa), tādējādi domes priekšsēdētājs ir atbildīgs arī par pašvaldības budžeta līdzekļu likumīgu izmantošanu. [...] domes priekšsēdētājs ir ne vien politiska amatpersona, bet iestādes augstākais vadītājs, kas atbild par pašvaldības darbu kopumā.³⁵

Nav iespējams nodrošināt efektīvu un likumīgu pašvaldības darbu, kā arī budžeta izpildes procesa organizāciju un vadību, ja pašvaldības domes priekšsēdētājs atbildīgajām institūcijām likumā noteiktā kārtībā nespēja sniegt patiesu, salīdzināmu, saprotamu un pilnīgu informāciju par pašvaldības finansiālo stāvokli un par pašvaldības budžeta sagatavošanu un izpildi.

Iepriekš minētais par informācijas nesniegšanu, maldinošas, neprecīzas vai pretrunīgas informācijas sniegšanu var liecināt vai nu par apzinātu rīcību, vai par nesaskaņotu un haotisku pašvaldības domes darbību. Uz haosu pašvaldības finanšu vadībā norāda arī fakts, ka 2023. gada 21. augustā pašvaldības domes priekšsēdētājs ir sniedzis informāciju, ka finanšu stabilizācijas veikšana nav nepieciešama, bet jau 2023. gada 22. augustā pašvaldības domes priekšsēdētājs ir iesniedzis pašvaldības domei ierosinājumu par finanšu stabilizācijas pieteikuma apstiprināšanu. Papildinot minēto, 2023. gada 11. oktobrī Finanšu ministrijas rīkotajā Stabilizācijas komisijas sēdē pašvaldības domes priekšsēdētājs apliecināja, ka varētu iztikt bez stabilizācijas procesa, bet jau 2023. gada 17. oktobrī ministrija saņēma pašvaldības vēstuli Nr. 3.1.1.17/1185, kurā citstarp norādīts, ka pieteikums par stabilizācijas procesa uzsākšanu joprojām nav izskatīts pēc būtības, lai gan finanšu stabilizācijas procesa uzsākšana un attiecīgi kredīta saņemšana saistību nokārtošanai

³⁵Administratīvās apgabaltiesas 2021. gada 15. jūnija spriedums lietā Nr. A420187719 (AA43-0096-21/13), 7.4.8. punkts

būtu pietiekami optimāla izeja no radušās situācijas. Minētais nepārprotami liecina par pašvaldības domes priekšsēdētāja nesaskaņotu darbību savu pienākumu pildīšanā.

Ņemot vērā domes priekšsēdētāja atbildību par pašvaldības darba tiesiskumu kopumā un specifiski arī pienākumus pašvaldības budžeta un finanšu vadības jomā, iepriekš minētie būtiskie un sistemātiskie pārkāpumi kopumā ar domes priekšsēdētāja nespēju sniegt patiesu un skaidru informāciju par pašvaldības finansiālo stāvokli liecina par domes priekšsēdētāja nespēju pildīt savus pienākumus.

Atsaucoties uz Augstākās tiesas Senāta atziņu par domes priekšsēdētāja pienākumu nesaraucamu saistību ar pašvaldībai normatīvajos aktos noteiktajām funkcijām un uzdevumiem, ir secināms, ka **pašvaldības domes priekšsēdētājs**, nespējot sniegt patiesu, salīdzināmu, savlaicīgu, nozīmīgu, saprotamu un pilnīgu informāciju par pašvaldības finansiālo stāvokli, **ir izdarījis likuma “Par pašvaldību budžetiem” 7. panta, 15. panta 2. punkta, “Likuma par budžetu un finanšu vadību” 46. panta pirmās daļas un Pašvaldību likuma 64. panta pirmās daļas prasību pārkāpumu** laikā, kad pašvaldība atrodas sevišķi smagos finansiālajos apstākļos, kas esošajā situācijā atzīstams par pārkāpumu ar sevišķi nozīmīgu raksturu.

[3] Apkopojot šajā rīkojumā minēto, ir konstatējams, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs nav ievērojis un ir pārkāpis šādus ārējos normatīvos aktus:

- 1) **likuma “Par pašvaldību budžetiem” 2. pants, 7. pants, 15. panta 2. punkts, 22. panta pirmā daļa;**
- 2) **“Likuma par budžetu un finanšu vadību” 1. panta otrā daļa, 46. panta pirmā daļa;**
- 3) **Pašvaldību likuma 47. panta otrā daļa un 64. panta pirmā daļa;**
- 4) **likuma “Par pašvaldībām” 62. panta 4. punkts (ar 2023. gada 1. janvāri – Pašvaldību likuma 17. panta trešās daļas 5. punkts);**
- 5) **SPSP likuma 10. panta pirmā daļa;**
- 6) **Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmā daļa, 17. panta pirmā daļa;**
- 7) **MK noteikumu Nr. 445 32.1. apakšpunkts;**
- 8) **saistošo noteikumu Nr. 13 16.4. apakšpunkts un 52. punkts.**

[4] Likuma “Par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību” 1. pants noteic, ka šā likuma mērķis ir reglamentēt kārtību, kādā tiek veikta pašvaldību finanšu stabilizācija, lai nodrošinātu likumā noteikto pašvaldību pastāvīgo funkciju izpildi gadījumos, kad pašvaldības nonākušas ārkārtējās finansiālās grūtībās. Šā likuma 2. panta 2. punkts noteic, ka pašvaldības finanšu stabilizācija veicama, ja konstatēta vismaz viena no šādām pazīmēm: pašvaldība nespēj vai sakarā ar pierādāmiem apstākļiem nespēs nokārtot savas parāda saistības.

Kā iepriekš minēts, pašvaldības dome 2023. gada 1. septembrī pieņēma lēmumu Nr. 968 “Par finanšu stabilizācijas pieteikumu”, kurā norādīts, ka, izskatot pašvaldības domes priekšsēdētāja 2023. gada 22. augusta ierosinājumu un izvērtējot pašvaldības finanšu stāvokli, to, ka pašvaldība sakarā ar pierādāmiem apstākļiem nespēs nokārtot savas parāda saistības, pamatojoties uz likuma “Par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību” 2. panta 2. punktu un 7. pantu, Pašvaldību likuma 10. panta pirmās daļas 21. punktu, dome nolemj apstiprināt pašvaldības domes priekšsēdētāja ierosināto stabilizācijas pieteikumu un domes priekšsēdētājam līdz 2023. gada 4. septembrim lēmumu par pašvaldības finanšu stabilizācijas pieteikumu apstiprināšanu nosūtīt finanšu ministram un vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministram.

Pašvaldības domes priekšsēdētājs 2023. gada 19. septembra paskaidrojumā Nr. 3.1.1.17/1052 “Par paskaidrojuma sniegšanu” norādīja, ka ierosinājumu finanšu stabilizācijas procesa uzsākšanai iesniedzis, ņemot vērā, ka, neskatoties uz apstiprināto rīcības plānu pašvaldības finanšu situācijas uzlabošanai, publiskajā telpā Finanšu ministrija esot norādījusi, ka ir šaubas, ka

pašvaldība spēs pildīt savas saistības pret kreditoriem, kā arī to, ka pašvaldībai netiks piešķirti aizdevumi krīzes pārvarēšanai, kas, savukārt, rada risku pašvaldības saistību izpildei. Priekšsēdētāja rīcība, iesniedzot ierosinājumu finanšu stabilizācijas pieteikumu, viennozīmīgi norādot uz to, ka domes priekšsēdētājs dara visu iespējamo, lai atrisināt izveidojušos situāciju. Gan rīcības plāns, gan stabilizācijas pieteikumā apstiprinātais veicamo pasākumu plāns norādot uz konkrēto rīcību un darbību kopumu finanšu krīzes pārvarēšanai. Savukārt domes priekšsēdētāja atstādināšanas no amata process uzsākts, pamatojoties vienīgi uz ministrijas izdarītajiem pieņēmumiem, bet nesaturot pierādījumus par konkrētu normatīvo aktu pārkāpumiem.

Kā norāda Satversmes tiesa, domes (padomes) priekšsēdētājs ir pašvaldības augstākā amatpersona, kam nepieciešamības gadījumā, balstoties uz pašvaldības domes (padomes) izstrādātajām pamatnostādnēm, jāuzņemas atbildība par pašvaldības pozīcijas prezentāciju konkrētā diskusijā vai jautājumā, arī meklējot kompromisa risinājumus, ja tādi nepieciešami.³⁶

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministres ieskatā, pašvaldībā šobrīd ir konstatējamās kaitīgās sekas – pašvaldības domes finanšu stabilizācijas procesa uzsākšana, kas pats par sevi liecina par to, ka pašvaldība bija nonākusi ārkārtējās finansiālās grūtībās un bija apdraudēta likumā noteikto pašvaldību pastāvīgo funkciju izpilde. Tāpat jāņem vērā, ka pašvaldības domes priekšsēdētāja realizētie pārkāpumi ir būtiski, nevis formāli. Tie izpaužas ne tikai kā ārējo normatīvo aktu neievērošana un pārkāpšana, bet arī kā pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu neievērošana. Tiem ir ilgstošs un sistemātisks raksturs.

Administratīvā apgabaltiesa ir norādījusi, ka neatkarīgi no domes priekšsēdētāja rīcības apstākļiem tā rīcībai ir jāatbilst Satversmei, likumam un Ministru kabineta noteikumiem, un šīs rīcības tiesiskuma kontrole saskaņā ar likumu piekrīt [vides aizsardzības un reģionālās attīstības] ministram.³⁷

Nemot vērā minēto, pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča atstādināšana no domes priekšsēdētāja amata ir nepieciešama, lai novērstu būtisku un ilgstošu pārkāpumu veikšanu, vadot pašvaldības darbu, nodrošinātu sabiedrības interešu un tiesību ievērošanu un radītu sabiedrībā apziņu un pārliecību, ka valsts pārvalde, tai skaitā pašvaldība, ir pakļauta likumam un tiesībām un darbojas pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju un sabiedrības interesēs, tādējādi veicinot arī tiesisko kultūru un politisko atbildību par pieņemtajiem lēmumiem. Vienlaikus Aleksandra Bartaševiča atstādināšana no domes priekšsēdētāja amata ir nepieciešama, lai nodrošinātu pašvaldības domes tiesisku darbību lēmumu pieņemšanā un nepieļautu turpmāku normatīvo aktu pārkāpumus un kompetento institūciju prasību nepildīšanu, tādējādi vairojot tiesisko nihilismu.

[5] Izdodot šo rīkojumu, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministre balstās uz šādiem motīviem.

Satversmes 101. pantā ir nostiprinātas pašvaldības kā vēlētas institūcijas tiesiskais statuss. No minētā panta kopsakarā ar Satversmes 1. pantu izriet pašvaldības princips, kas aptver minimālo prasību kopumu attiecībā uz vietējās pašpārvaldes organizāciju demokrātiskā tiesiskā valstī. Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) ir atzinusi, ka Saeima Satversmes 101. pantā ir nostiprinājusi ne vien personas³⁸ vēlēšanu pašvaldību un no tām izrietošās tiesības piedalīties publisko lietu pārvaldīšanā ar vēlētu pašvaldību palīdzību, bet arī – atbilstoši Satversmes lakoniskajam stilam – pašvaldības kā vēlētas pašpārvaldes institūcijas statusu kopumā.³⁹ Pašvaldības princips ietver vietējās pašpārvaldes esamību un tās demokrātisku legimitāciju. Noskaidrojot pašvaldības principa saturu, jāņem vērā principi, piemēram, subsidiaritātes princips, sociāli atbildīgas valsts princips, kā arī sabiedriskā labuma apsvērumi. Turklāt šo principu izpratne laika gaitā var mainīties.³⁹ Pašvaldības princips tika atvasināts no

³⁶ Satversmes tiesas 2009. gada 30. oktobra spriedums lietā Nr. 2009-04-06, 12.3.1. apakšpunkts

³⁷ Administratīvās apgabaltiesas 2021. gada 15. jūnija spriedums lietā Nr. A420187719 (AA43-096-21/13), 25. punkts

³⁸ Satversmes tiesas 2008. gada 16. aprīļa lēmums lietā Nr. 2007-21-01, 8. punkts

³⁹ Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmums lietā Nr. 2008-08-0306, 13.1. apakšpunkts

valsts pamatlikuma arī pēc Latvijas valsts neatkarības atgūšanas, proti, pašvaldības ir valsts pārvaldes sastāvdaļa, jo Latvija saskaņā ar Satversmi nav federāla, bet gan unitāra valsts.

Vienlaikus minētais nenozīmē neierobežotas pašpārvaldes institūcijas pilnvaras, jo no tiesiskas valsts principa izriet pašvaldības pienākums savā darbībā ievērot padotību likumam un tiesībām. Minētais princips attiecīgi nostiprināts arī Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmajā daļā. Savukārt valstij ir pienākums pārraudzīt, kā pašvaldība šo padotību ievēro, un, ja nepieciešams, panākt, lai tā tiktu ievērota.⁴⁰

Satversmes 58. pants noteic, ka Ministru kabinetam ir padotas valsts pārvaldes iestādes. Minētā norma nosaka demokrātisku leģitīmāciju, ko nodrošina pārvaldes iestādes atrašanās padotībā demokrātiski leģitīmei valdībai. Tas, ka pārvaldes iestāde ir padota demokrātiski leģitīmei valdībai, kuru veido tauta ar brīvās vēlēšanās ievēlētās Saeimas starpniecību, ir demokrātisku valsti raksturojošs elements.⁴¹

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmā daļa noteic, ka valsts pārvalde ir pakļauta likumam un tiesībām. Tā darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros. Valsts pārvalde savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 6. pants noteic, ka valsts pārvalde ir organizēta vienotā hierarhiskā sistēmā un neviena iestāde vai pārvaldes amatpersona nevar atrasties ārpus šīs sistēmas.

Ar hierarhiju (t. i., ar iestāžu un amatpersonu padotības ķēdi) tiek nodrošināta pārvaldes pakļaušanās demokrātiskā veidā izteiktai tautas gribai. Leģitīmācijas ķēde “vēlētājs - parlaments - valdība - pārvalde” tādā veidā tiek novesta līdz viszemākajam pārvaldes darbiniekam. Tur, kur hierarhija pārtrūkst vai ir neefektīva, rodas birokrātiskas patvaļas, bet lielākā mērogā – birokrātiskas diktatūras draudi.⁴²

Nemot vērā minēto, pašvaldības darbībai jāatbilst ārējiem normatīvajiem aktiem. Vienlaikus atbilstoši publisko tiesību principam aizliegts ir viss, kas nav atļauts ar tiesību normu.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu valsts pārvaldes iestādes tiek iedalītas tiešās pārvaldes iestādēs un pastarpinātās pārvaldes iestādēs. Pastarpinātās pārvaldes iestādes ir pašvaldību un citu atvasināto publisko tiesību juridisko personu izveidotās iestādes. Pastarpināto pārvaldes iestāžu padotība Ministru kabinetam nozīmē pārraudzību (tiesiskuma kontroli), proti, valdībai jāgarantē, ka pastarpinātā pārvalde tās autonomā kompetencē nodotos uzdevumus veic tiesiski.

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 64. panta pirmo daļu pašvaldības darbību atbilstoši šim likumam pārrauga ministrija. Saskaņā ar Ministru kabineta 2022. gada 14. jūlija noteikumu Nr. 434 “Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums” 4.3. un 5.5. apakšpunktu ministrijas kompetencē ir pārraudzīt pašvaldību darbības likumību, kā arī pašvaldībām likumos un citos normatīvajos aktos noteikto uzdevumu izpildi atbilstoši pašvaldību darbību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei. atbilstoši pašvaldību darbību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei.

Pašvaldību likuma 64. panta otrā daļa noteic, ka valsts pārvaldes iestādēm un amatpersonām, kuras likumos paredzētajos gadījumos un noteiktajā kārtībā pārrauga pašvaldības darbības likumību, tostarp sociālās drošības un bērnu tiesību aizsardzības jautājumos, un konstatē, ka pašvaldības institūcijas vai amatpersonas nepilda vai pārkāpj ārējos normatīvos aktus vai nepilda tiesas spriedumus, ir pienākums nekavējoties par to ziņot ministrijai.

Vērtējot pārraudzības instrumentu izmantošanas proporcionalitāti, intensitāti un samērīgumu, jāpiemin, ka Eiropas vietējo pašvaldību hartas 8. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka jebkuru administratīvo pārraudzību pār vietējo varu darbību var veikt tikai saskaņā ar tādām procedūrām un tādos gadījumos, kuri ir noteikti konstitūcijā vai likumā. No šā panta otrās daļas

⁴⁰ Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija spriedums lietā Nr. 2017-32-05, 13. un 14. punkts

⁴¹ Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija spriedums lietā Nr. 2017-32-05, 12. punkts

⁴² Levits E. “Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcija”, pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/63685>, apmeklēts 11.10.2023.

izriet, ka jebkura administratīvā pārraudzība pār vietējo varu darbību parasti tiek virzīta uz to, lai nodrošinātu to atbilstību likumam un konstitucionāliem principiem.⁴³ Administratīvajai uzraudzībai pār vietējām varām jātiek realizētai tā, lai kontrolējošās varas iejaukšanās būtu proporcionāla to interešu svarīgumam, kuras ar šādu darbību paredzēts aizsargāt.⁴⁴

Ikvienam ierobežojumam jāatbilst no tiesiskas valsts atvasinātam samērīguma principam, ko vācu cilvēktiesību teorijā apzīmē arī kā patvaļas un nesamērīguma aizliegumu. Samērīguma princips prasa, lai valsts izvirzītais mērķis un personai uzliktais ierobežojums būtu savstarpēji saskaņoti pēc to vērtības, pakāpes, nozīmīguma, svarīguma, kvalitātes un intensitātes. Samērīguma princips noteic, ka tad, ja publiskā vara ierobežo personas tiesības un likumiskās intereses, ir jāievēro saprātīgs līdzsvars starp personas un valsts vai sabiedrības interesēm.⁴⁵

Pašvaldību likuma 69. panta pirmā daļa noteic, ka vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs ar motivētu rīkojumu var atstādināt domes priekšsēdētāju no amata pienākumu pildīšanas, ja domes priekšsēdētājs nepilda vai pārkāpj ārējos normatīvos aktus vai nepilda tiesas spriedumus. Saskaņā ar šā panta otro daļu pirms rīkojuma izdošanas vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs pieprasa domes priekšsēdētājam sniegt rakstveida paskaidrojumu par pieļautajiem ārējo normatīvo aktu pārkāpumiem vai par tiesas sprieduma nepildīšanas iemesliem. Domes priekšsēdētājam ir pienākums sniegt paskaidrojumu piecu darbdienu laikā pēc pieprasījuma saņemšanas. Paskaidrojuma nesniegšana noteiktajā termiņā atzīstama par atteikšanos sniegt paskaidrojumu. Saskaņā ar šā panta ceturto un piekto daļu domes priekšsēdētājam mēneša laikā pēc vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojuma publicēšanas ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par rīkojuma atcelšanu. Ja domes priekšsēdētājs noteiktajā termiņā neizmanto tiesības vērsties tiesā, uzskatāms, ka viņš ir atlaists. Ja tiesa noraida domes priekšsēdētāja pieteikumu par vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojuma atcelšanu, uzskatāms, ka domes priekšsēdētājs ir atlaists ar dienu, kad stājas spēkā tiesas spriedums.

Tādējādi ar šo rīkojumu noteiktais Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes priekšsēdētāja Aleksandra Bartaševiča tiesību un likumisko interešu ierobežojums ir noteikts ar likumu.

Kā izriet no iepriekš minētā, Pašvaldību likuma 69. pantā ir nostiprināta leģitīmācijas ķēde, kas nodrošina demokrātisku leģitīmāciju un amatpersonas atbildību par savu darbību. Pašvaldību likuma 69. pants skaidri nosaka ministra hierarhiju attiecībā pret domes priekšsēdētāju. Līdz ar to nepārprotami, ka vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministram, veicot hierarhisko pārraudzību pār pašvaldību un domes priekšsēdētāju, konstatējot demokrātijas un tiesiskuma apdraudējumu, ir pienācīgi jāreaģē un apdraudējums jānovērš. Vienlaikus Pašvaldību likuma 69. panta pirmajā daļā noteiktā pārraudzības instrumenta izlietošana neierobežo pašvaldības principa īstenošanu un tā saturā ietverta pašvaldības demokrātisko leģitīmāciju. Šā pārraudzības instrumenta izlietošana neierobežo arī citas Aleksandra Bartaševiča kā domes deputāta tiesības, ciktāl uz tām neattiecas ar šo rīkojumu noteiktais ierobežojums pildīt domes priekšsēdētāja pienākumus.

Administratīvā procesa likuma 62. panta pirmajā daļā noteikts, ka, lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, iestāde noskaidro un izvērtē adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā. Domes priekšsēdētājs, atbildot uz vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 2023. gada 12. septembra pieprasījumu Nr. 1-132/5249 "Par paskaidrojuma sniegšanu", 2023. gada 19. septembrī ir sniedzis paskaidrojumu Nr. 3.1.1.17/1052 "Par paskaidrojuma sniegšanu".

⁴³ Stucka A. Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas aktuālie valststiesību jautājumi. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012, 70. lpp.

⁴⁴ Stucka A. Par pašvaldību darbības pārraudzību. Jurista vārds. 2001. gada 15. maijs, Nr. 14.

⁴⁵ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014., 114. lpp.

Tādējādi pirms šā rīkojuma izdošanas ministrs ir noskaidrojis un izvērtējis šā rīkojuma adresāta – domes priekšsēdētāja – viedokli un argumentus saistībā ar ārējo normatīvo aktu nepildīšanu un pieļautajiem pārkāpumiem.

Atbilstoši likuma Pašvaldību likuma 17. panta trešās daļas 1. un 2. punktam domes priekšsēdētājs vada domes darbu un pārstāv pašvaldības intereses, tostarp pārstāv domi tās sēžu starplaikos, kā arī vada domes sēdes un paraksta domes lēmumus. Līdz ar to domes priekšsēdētājs ir atbildīgs gan par ārējiem normatīvajiem aktiem atbilstošu domes sēžu norisi, gan par tiesiskas domes darbības nodrošināšanu kopumā.

Jebkurai amatpersonai, tajā skaitā vietējās pašvaldības domes priekšsēdētājam, vienmēr jādarbojas visas sabiedrības un valsts interesēs ar mērķi nodrošināt efektīvu valsts pārvaldi. Kā izriet no iepriekš minētajām likuma normām, domes priekšsēdētājs ir hierarhiski pakļauta amatpersona, kura darbību likumā noteiktajā gadījumā pārrauga vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs, tajā skaitā gadījumā, ja ir šaubas par valsts amatpersonas iespējamu ieinteresētību lēmumu pieņemšanā, atstādina no amata pienākumu pildīšanas.

Pašvaldību likuma 69. pantā ietvertā tiesību institūta mērķis ir nodrošināt likumīgu, efektīvu, kā arī leģitīmu domes priekšsēdētāja, bet līdz ar to arī attiecīgās vietējās pašvaldības un visas valsts pārvaldes sistēmas darbu, liedzot atbildīgajā domes priekšsēdētāja amatā atrasties personai, kura ir pieļāvusi tiesību normām neatbilstošu rīcību.

[6] Saskaņā ar Pašvaldību likuma 69. panta ceturto daļu domes priekšsēdētājam mēneša laikā pēc vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojuma publicēšanas ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par rīkojuma atcelšanu. Ja domes priekšsēdētājs noteiktajā termiņā neizmanto tiesības vērsties tiesā, uzskatāms, ka viņš ir atlaists.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministre

I. Bērziņa

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU
UN SATUR LAIKA ZĪMOGU